

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma/ Kasvatus- ja perhetyö

Raija Kontunen

PALOKUNTANUORISOTOIMINNAN MERKITYKSELLISYYS
Opinnäytetyö 2009

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

KONTUNEN, RAIJA

Palokuntanuorisotoiminnan merkityksellisyys

Opinnäytetyö

64 sivua + 5 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori, Paulette Etelävuori

Toimeksiantaja

Etelä-Karjalan pelastuslaitos, Savitaipaleen palokunta

Marraskuu 2009

Avainsanat

nuorisotyö, palokunta, sosiaalipedagogiikka

Tässä opinnäytetyössä selvitetään palokuntanuorisotoiminnan merkityksellisyyttä nuorten näkökulmasta. Opinnäytetyössä on myös haluttu saada nuorten näkökulman rinnalle vertailuksi palokunnan näkökulma nuorisotoiminnan merkityksestä. Lisäksi pohditaan palokuntanuorisotoiminnan yhteiskunnallisia merkityksiä. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna temahaastatteluna, jossa haastateltiin sekä nuoria että aikuisia. Haastateltavat valittiin tietyin perustein, joista yksi oli osallistuminen palokunnan nuorisotoimintaan ohjaajana tai harrastavana nuorena, jolla on useamman vuoden osallisuus. Haastateltavina oli kolme nuorta ja kaksi aikuista, joista toinen oli palokunnan johtotehtävissä ja toinen nuoriso-osaston ohjaaja. Molempien ryhmien haastattelurungot olivat erilaisia. Haastattelut toteutettiin tammikuussa 2009.

Nuorille palokunnan nuorisotoiminta antoi mahdollisuuden kehittää itseään sekä edetä palokunnan sisäisessä hierarkiassa. Nuorisotoiminta tarjosi nuorelle kokemuksia, yhteisöllisyyttä ja elämyksellisyyttä. Harrastus tuki nuoren itsetuntoa sekä kehittymistä aktiiviseksi toimijaksi yhteiskuntaan.

Palokunnan nuorisotoiminta nähtiin ennaltaehkäisevänä työnä, jossa nuoret vievät oppimansa taidot mukanaan ja välittävät tietoa muille ihmisille. Nuorisotoiminta tukee palokunnan jatkuvuutta ja antaa palokunnalle positiivista näkyvyyttä. Nuorisotoiminnassa kannattaakin huomioida nuorten ajatukset ja tarpeet suunniteltaessa harrastustoimintaa ja harrastekertoja.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

KONTUNEN, RAIJA

Bachelor's Thesis

Supervisor

Commissioned by

November 2009

Keywords

Significance of Youth Activity in Fire Brigade

64 pages + 5 pages of appendices

Etelävuori Paulette, lecturer

Etelä-Karjalan pelastuslaitos, Savitaipaleen palokunta

youth work, fire brigade, social pedagogy

The purpose of this study was to find out the significance of youth activity in fire brigade from the youth's point of view. Also the fire department's viewpoint was noticed, but above all the main idea was youth and the meaning of activity to a young person. The study was made by interviewing the youth and adults with a half-structured theme interview. Interviewees were chosen purposefully because of their background as a fireman. One of the adults was the leader of fire department and the other one was an instructor in youth fire brigade. Adults' interview form varied from the youth's.

There are only few studies written from fire brigade's youth activity and fire department's youth work. So it's important to bring out this kind of youth work. In this kind of youth activity it is important to pay attention to children's requirements when planning the exercises.

Young people think that the youth activity in fire brigades push them forward so that they can develop themselves and they can proceed in a hierarchy of fire department. The activity offers experiences, sense of community and memorable act. A young person's self-esteem grows and they will become more active in their own surroundings. Fire fighters' youth work is precautionary and it enables the continuation in the fire department.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	NUORISOTYÖ	7
	2.1 Järjestöjen nuorisotyö historiasta nykypäivään	7
	2.2 Nuorisotyö ja vapaaehtoistyö	10
	2.2.1 Nuorisotyö	10
	2.2.2 Vapaaehtoistyö	11
	2.2.3 Vapaaehtoistoiminta järjestöissä	13
	2.3 Vapaaehtoisen nuorisotyön yhteiskunnallisia merkityksiä	14
3	SOSIAALIPEDAGOGIIKKA	16
	3.1 Sosiaalipedagogiikan määrittäjiä	16
	3.2 Erilaisten näkökulmien tarkastelua	18
	3.3 Sosiokulttuurinen innostaminen osana sosiaalipedagogiikkaa	20
	3.3.1 Mitä sosiokulttuurinen innostaminen on?	20
	3.3.2 Sosiokulttuurinen innostaja	22
	3.4 Sosiaalipedagoginen nuorisotyö	23
	3.5 Sosiaalipedagogiikka vapaaehtoistoiminnassa	24
4	PALOKUNTA	25
	4.1 Vapaaehtoinen palokunta	25
	4.2 Palokuntayhteisö ja yhteiskuntasuhteet	27
	4.3 Palokunnan nuorisotyö	30
	4.4 Palokuntanuorisotyön organisaatio Suomessa	32
	4.5 Palokuntanuorten kasvatuksen teorioita	34
	4.6 Palokuntanuorisotoiminta	36
	4.7 Savitaipaleen palokunnan nuorisotoiminta	39
5	TUTKIMUSONGELMAT	40
6	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	41

6.1 Tutkimuksen tarkoitus	41
6.2 Tutkimuksen kohderyhmä	41
6.3 Tutkimusmenetelmät	42
6.4 Haastattelurungon laadinta ja suorittaminen	43
6.5 Opinnäytetyöprosessi ja tutkimuksen suorittaminen	44
6.6 Tutkimuksen luotettavuus	46
7 TUTKIMUSTULOKSET	47
7.1 Haastateltavien taustatiedot	48
7.2 Nuorten näkökulmia	48
7.3 Aikuisten näkökulmia	50
8 YHTEENVETO PALOKUNNAN NUORISOTOIMINNAN MERKITYKSELLISYYDESTÄ	51
8.1 Palokunnan nuorisotoiminnan merkitys nuorelle	52
8.2 Palokunnan nuorisotoiminnan merkitys palokunnalle	52
8.3 Palokunnan nuorisotoiminnan merkitys kunnalle ja yhteiskunnalle	53
8.4 Muihin tutkimuksiin vertaaminen	55
9 POHDINTAA	56
10 JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSIA	58
LIITTEET	
Liite 1. Aikuisten haastattelurunko	
Liite 2. Nuorten haastattelurunko	
Liite 3. Vapaaehtoisen palokuntanuorisotyön koulutusjärjestelmä	
Liite 4. Suomen palokuntanuorten kehitys ja ikäjakauma vuonna 2008	
Liite 5. Sopimus hankkeistetusta opinnäytetyöstä	

1 JOHDANTO

Palokunnan nuorisotyö ja nuorisotoiminta ovat monelle hyvin tuntemattomia. Yleensä palokunta liitetään hädässä olevien auttamiseen, tulipalojen sammuttamiseen sekä turvallisuusvalistamiseen. Palokunta nähdään tahona, joka hälytetään paikalle silloin kun on hätä. Harvoin tullaan ajatelleeksi, että palokunnassa voi olla mukana jo lapsena tai nuorena opettelemassa hyödyllisiä palomiestaitoja, joista osa on myös hyviä kansalaistaitoja. Palokuntanuorisotoimintaa on tutkittu melko vähän vaikka kiinnostus aiheeseen on lisääntynyt 2000-luvulla. Palokunnan nuorisotyön sisäisestä tarpeesta ovat pääasiassa nämä tutkimukset syntyneet. Palokunnan nuorisotyö on kuitenkin yksi vanhimmista nuorisotyön muodoista.

Oman kokemukseni mukaan palokunnan nuorisotoiminta on parhaimmillaan elämyksiä, toimintaa ja yhteisöllisyyttä. Palokunnan nuorisotyössä pyritään kasvattamaan itsenäisiä ja yhteiskunnallisesti vastuunsa tuntevia nuoria. Onnistumisen kokemukset nuorten elämässä ovat tärkeitä ja palokunnassa näitä onnistumisen tunteita pyritään antamaan. Alussa nämä onnistumisen kokemukset ovat oppimista, esimerkiksi kykyä osata tehdä jokin selvitys oikein ja myöhemmin nämä onnistumisen kokemukset siirtyvät opituista asioista muiden ihmisten auttamiseen ja välittämiseen. Toisen ihmisen hengen pelastaminen tuo niin itsevarmuutta kuin hyvän mielen, se on myös onnistumista omassa toiminnassaan.

Olen ottanut opinnäytetyöhöni taustateoriaksi sosiaalipedagogisen viitekehyksen, koska mielestäni palokuntanuorisotoiminnassa on nähtävissä siihen verrattavia piirteitä. Nuori kokee palokuntayhteisössä elämyksiä ja pystyy kehittämään itseään turvallisesa ympäristössä. Palokuntanuorisotyön tavoitteena on kasvattaa itsenäisiä, vastuuntuntoisia, turvallisuustietoisia kansalaisia.

Tässä opinnäytetyössä on selvitetty, mitä merkityksiä palokunnan nuorisotoiminnalla on nuorelle. Ja on tuotu esille nuorten ajatuksia palokunnasta. Tutkimuksessa on myös selvitetty nuorisotoiminnan merkitystä palokunnalle ja yhteiskunnalle. Selvityksen tulokset ovat samansuuntaiset kuin palokuntanuorisotoiminnasta jo tehtyjä tutkimuksia. Tutkimusta aiotaan hyödyntää Savitaipaleen palokunnan nuorisotoiminnan tukena.

2 NUORISOTYÖ

Nuorisotyöllä on yli satavuotinen historia, ja sen juuret ulottuvat 1800-luvulle. Muutokset yhteiskunnassa ovat muokanneet myös nuorisotyön tavoitteita ja toimintaa koko sen historian ajan. Nuorisotyö muuttuu jatkuvasti, ja sen tulisi tulevaisuudessakin vastata nyky-yhteiskunnan tuomiin haasteisiin. Nuorisotyöllä on myös pitkä historia vapaa-ajan toiminnassa ja järjestöillä on myös oma merkityksensä nuorisotyössä.

2.1 Järjestöjen nuorisotyö historiasta nykypäivään

Virallisesti Suomessa nuorisotyön alkusysäys tapahtui Ritarihuoneen kokouksessa 21.9.1940. Tässä kokouksessa pyrittiin saamaan aikaan vapaaehtoista poikatoimintaa. Vuonna 1941 perustettiin pääministeri Ragnellin aloitteesta toimikunta ja syntyi ajatus Suomen Pojat-järjestöstä. Nuorisotoiminnan kehittämistä tehtiin valtiopäiväaloite vuonna 1943. Uraauurtava vapaaehtoinen työliike oli Nuorten Talkoot vuosina 1940–1948, joka innosti nuoria yhteistoimintaan oman maan hyväksi. Merkittävää tässä Nuorten Talkoot toiminnassa tulevaisuuden nuorisotyön kannalta oli nuorisojärjestöjen ja eri yhteiskuntapiirien yhteistyö, jota tehtiin sekä valtakunnallisella tasolla että paikallisissa talkootoimikunnissa. (Nieminen 1995, 199–208.)

Nuorisotyötä on kuitenkin ollut jo 1800-luvulta lähtien. Nieminen (1995) toteaa, että jo 1800-luvun lopulla syntyi kristillisiä vapaaehtoiseen toimintaan perustuneita nuorisoliikkeitä, jotka syntyivät individualistisen uskonnäkemyksen ja liberalismien pohjalta. Yhteiskunnallinen murros 1800-luvun lopulla rikkoi vanhoja sosiaalisia rakenteita ja synnytti levottomuutta nuorten parissa. Ratkaisuksi näihin levottomuuksiin syntyi useita erilaisia nuorisoseuroja ja nuorisojärjestöjä. (Nieminen 1995, 29; Viitanen 2007, 264.)

”Vapaa nuorisotyö on kasvatusta, missä kasvatuksen objekti pyritään tekemään sen subjektiksi. Vapaalla nuorten omatoimisuuteen pohjautuvalla kasvatuksella pyritään kehittämään itsenäisesti ajattelevia, yhteiskunnallisesti valveutuneita, omalla pohjalla seisovia yksilöitä.” Näin toteaa Lauri Pautola vuonna 1947 nuorisotyölautakuntien neuvottelupäivillä, jossa hän tiivistää sodanjälkeisen nuorisotyön tehtäväkäsitystä. (Nieminen 1995, 259.)

Sodan jälkeen nuorten omatoimisuutta järjestöissä pidettiin vastapainona koulun tieto- ja taitoja jakavalle opetukselle, jossa ei ollut persoonallisuuden ja yhteiskunnallisen toimintakyvyn kasvatusta. Nuorisotyön nähtiin houkuttelevan ”kotoa irtautuvaa” ja ”yhteiskuntaan astuvaa” nuorisoa. Järjestöihin syntyi kansalaiskasvatuksen idea, joissa harjoitettiin kansalaistaitoja ja ryhmätoimintaa. (Nieminen 1995, 259.)

Nykyään voidaan ajatella, että nuorisojärjestöt eivät enää ole välttämättä kokonaisvaltaisia nuorten toimintaympäristöjä, vaan ne voidaan mieltää tiettyjä harrastusmahdollisuuksia tuottavaksi palvelujen tuottajaksi. Nuorisojärjestöt tuottavatkin hyvin monipuolisia toimintoja, joiden lähtökohtien taustalla ovat nuorten tarpeet ja vapaaehtoinen ryhmätoiminta. Järjestöt voidaan myös mieltää nuorten omaehtoisen yhteiskunnallisen toiminnan virittäjiksi. Nuorisojärjestöjen laajuus ja koulutuksen hajanaisuus hankaloittavat nuorisojärjestöjen toiminnan jäsentämistä. Järjestöjen olemassaolo on yleensä otettu itsestäänselvyytensä, ja toiminnalliset ratkaisut tai kehittämistyö ovat tulleet arkipäivästä. (Cantel 2000, 89; Viitanen 2007, 263.)

Järjestöt tuovat omalla toiminnallaan yksilölle yhteiskunnallista pääomaa luomalla luottamusta ja vastavuoroisuutta ihmisten keskinäisiin suhteisiin. Ihmisiä, jotka toimivat järjestöissä tai yhdistyksissä, yhdistää jokin henkinen tai aatteellinen tekijä, joka jäsentää yhdistyksen toimintaa yhteiseen muotoon ja suuntaan. organisaation eri osia ja jäseniä yhdistävät yhteiset merkitykset. Suomalaisen demokratian ja hyvinvoinnin kehittämisessä yhdistyksillä ja järjestöillä on ollut suuri merkitys. Viitanen (2007) mukaan nuorisojärjestöt voidaan määritellä vähintään kolmen henkilön muodostamiksi voittoa tavoittelemattomiksi ja yhteisten intressien toteuttamiseen tähtääviksi aatteellisiksi yhteenliittymiksi. Nämä perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat ainakin tavallaan julkisesta vallasta riippumattomia. Nuorisojärjestöt nähdään myös edustavan nuoria ikäpolvia ja tätä kautta nuoret saavat oman äänensä esiin yhteiskunnallisessa ja valtiollisessa päätöksenteossa. (Viitanen 2007, 269.)

Nuorisotyöllä on kasvatuksellinen ydin, jonka tarkoituksena on vaikuttaa nuorten ihmisten ymmärrykseen, arvostuksiin, tietoihin, taitoihin ja tulevaan toimintaan. Niemen (2007) mukaan nuorisotyö voidaan määritellä nuorten tarpeisiin ja vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvaksi ohjatuksi ja yhteisölliseksi toiminnaksi. Tehtävä nuorisotyöllä on sekä auttaa nuoria liittymään yhteiskuntaan että tarjota nuorille oppimismahdollisuuksia persoonallisuuden, yhteiskunnan ja kulttuurin kehittämiseksi. Nuoriso- ja

kansalaisjärjestöt, kunnat, kirkot, nuorisotyön valtionhallinto, seurakunnat, erilaiset yhteisöt ja jotkin oppilaitokset tekevät ja tukevat nuorisotyötä. (Nieminen 2007, 51.)

Nuorisotyö on monimuotoista ja moniulotteista toimintaa, jota ohjaavat niin yhteiskunnassa juuri sillä hetkellä vaikuttavat aatteet kuin nuorten omat henkilökohtaiset tarpeet. Nuorisotyö on muuttunut ajasta riippuen ja täyttänyt sen hetken tarpeet. Muutokset tuovat myös haasteita nuorisotyöhön, kuinka vastata sen hetkiseen tarpeeseen. Palokuntanuorisotyö kokee myös näitä muutoksia ja yrittää vastata nykynuorten tarpeisiin. Palokuntanuorisotyö tuo oman versionsa nuorisotyöstä tähän yhteiskuntaan ja omalla tavallaan yrittää saada nuoria osallistumaan aktiivisesti yhteiskuntaan ja kehittymään omalla itsenään. Kempainen (1999) on maininnut, että nuorisotyössä muutokset ovat tärkeitä. Nuorisotyön tulisi uusiutua ja kehittyä, jotta se jaksaisi kiinnostaa ja innostaa nuoria. Ammattilaisten, jotka työskentelevät nuorten parissa, tulisi myös jatkuvasti kouluttaa ja kehittää omaa ammattitaitoaan. Kun työntekijä on innostunut, myös nuori innostuu. Nuoret ovat vaativia asiakkaita ja heidän kohtaamisessaan tulisi hyödyntää monenlaisia kasvatus- ja työskentelymenetelmiä. Nykyään yhteiskunta tarjoaa monenlaisia harrastus- ja vapaa-ajanvietto mahdollisuuksia, joista nuorisotoiminta on vain yksi mahdollisuus. (Kempainen 1999, 96.)

Viitanen (2007) puolestaan toteaa, että suomalainen kansalaistoiminta kehittyy ja uudistuu aktiivisessa vuorovaikutuksessa muuttuvan maailman kanssa. Yhdistykset ja järjestöt eriytyvät ja erikoistuvat yhä voimakkaammin, mikä ilmenee selvimmin elämäntapa- ja elämäntyyliyhdistysten lisääntymisenä. Ihmisillä on myös nykyään enemmän jäsenyyksiä, ja he hyödyntävät jokaisesta toiminnasta vain sen mitä juuri silloin tarvitsevat. Kokonaisvaltainen sitoutuminen saattaa puuttua. (Viitanen 2007, 273–274.)

Pruukin mielestä nuorisotoiminta ja nuorisotyö ovat muuttumassa yhä enemmän työntekijälähtöisyydestä kohti nuorisolähtöisyyttä. Syitä tähän voivat olla työntekijäresursien väheneminen, työntekijän suojeleminen uupumukselta, mutta myös nuorten oman aktiivisuuden lisääntyminen ja tarve tehdä ja vaikuttaa itse. Ruotsalainen tarkastelee nuorisotyön muutosta yksilöllisyyden näkökulmista pääkirjoituksessaan nuorisotyön yksilöllistymisestä. Nuorisotyön alueella ajatellaan yhä enemmän, että laadukas nuorisotyö syntyy yksittäisen nuoren ja työntekijän välisestä kohtaamisesta. Ruotsalainen on kuitenkin sitä mieltä, että nuorisotyön voima, tahto ja omintakeisuus ovat ryhmien

kanssa tehtävässä työssä ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Yksittäinen kohtaaminen yhden nuoren kanssa ei riitä, ja työssä tulisi huomioida yhteiskunnallisia ja alueellisia sekä sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä ja vaikutuksia. Nuorisotyön tavoitteena onkin laaja-alaisempi vaikuttavuus kuin se, mikä saadaan yhdestä kohtaamisen tuomasta näkökulmasta. (Pruuki 2009, 5; Ruotsalainen 2004, 6.)

Ruotsalaisen kirjoitus nuorisotyön yksilöitymisestä on mielestäni hyvää huomiota tämän hetkisen nuorisotyön muutoksista, mutta Viitanen tuo taas esille sen, kuinka järjestöjen ja yhdistysten erikoistuminen luo yhä enemmän erilaisia elämäntapayhdistyksiä ja ihmisillä on yhä enemmän erilaisia jäsenyyksiä eri yhdistyksiin. Jos nuorisotyö on yksilöitymässä vahvasti, kuinka lisääntyneet palvelut eri yhdistyksissä ja järjestöissä vetävät puoleensa ihmisiä ja toimimaan ryhmissä? Kuitenkin voidaan huomata, että Ruotsalaisen pohdinta on vuodelta 2004 ja Viitanen taas vuodelta 2007. Voisiko ajatella, että nuorisotyö on tällä ajanjaksolla muuttunut yksilöllisemmäksi, mutta siitä olisi viime vuosina päästy muuttumaan uudestaan enemmän yhteisöllisemmäksi.

2.2 Nuorisotyö ja vapaaehtoistyö

2.2.1 Nuorisotyö

Nieminen (1995) toteaa, ettei nuorisotyökäsitteellä ole yksiselitteistä ja yleisesti hyväksyttyjä määritelmiä. Eri organisaatiot ja ihmiset voivat antaa käsitteelle erilaisen sisällön, ja sen merkitys on vaihdellut eri aikoina. (Nieminen 1995, 11.)

Nuorisotyölaki määrittelee nuorisotyön seuraavalla tavalla; nuorisotyö on sitä työtä, jolla parannetaan nuorten elinoloja ja luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle. Nuorisotoiminnalla laki tarkoittaa nuorten kansalaistoimintaa, joka edistää nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia. Nuorisolain mukaan nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat ensisijaisesti valtio, kunnat ja nuorisojärjestöt. Nuorisotyö kuuluu kunnan toimialaan. Nuorisotoiminnan toteuttamisesta vastaavat pääasiassa nuoret ja heidän yhteisönsä sekä nuorisojärjestöt. (Nuorisotyölaki 1§ - 4§.)

Nuorisotyön ajatuksena on kasvatuksellisuus ja taustalla on kyse myös nuoren inhimillisestä kasvusta yhteiskunnan jäsenenä. Perustehtävinä nuorisotyössä ovat sosiaalinen vahvistaminen ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen. Nuorisotyö on toimintaa kahden ääripään, nuorten syrjäytyneisyyden ja nuorten aktiivisen kansalaisuuden väli-

sessä tilassa. Ilman eri toimijoiden vuorovaikutusta, ei toiminta ole mahdollista. Kontaktit, jotka syntyvät, ovat epämuodollisia ja ne syntyvät nuoren omien toiveiden ja tarpeiden mukaisesti, huomioiden sen minkä nuori valitsee ja kokee omakseen. Nuorisotyö on laajaa yhteistyötä ja vaatii tekijöiltään ammatillista osaamista ja asiantunte-
musta. (Koste 2008, 24.) Nuorisotyössä voidaankin nähdä paljon sosiaalipedagogista viitekehystä. Sillä myös sosiaalipedagogisessa ajattelussa pyritään saamaan ihmiset osalliseksi omaan elämään ja yhteiskuntaan. Siinä myös pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja aktivoimaan ihmisiä toimimaan oman elämänlaadun parantamiseksi.

Nuorisotyö on Ruuskasen (2005) mukaan tasapainoilua etäisyyden ja läheisyyden välillä. Nuorten kanssa tehty työ tulisi tapahtua nuorten lähellä ja lähellä heidän elämänsä ja elämäntilannetta, mutta tietty etäisyys on myös hyvä säilyttää työntekijän ja nuoren välillä. Näin säilyy raja työ- ja vapaa-ajan välillä. Ruuskanen tuo uudenlaisen näkökulman tarkasteltaessa nuorisotyötä. (Ruuskanen 2005, 214–215.)

2.2.2 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyötä on ollut kaikissa yhteiskunnissa kaikkina aikoina. Ihmisten luonteessa on halu auttaa ja tukea lähimmäisiään. Eri aikakausina on ollut erilaista vapaaehtoista työtä ja sen asema onkin vaihdellut näinä aikakausina. Nykyään vapaaehtoistoimintaa organisoidaan ja hyödynnetään erilaisissa järjestöissä. Kiinnostavampia alueita vapaaehtoistyölle ihmisten mielestä ovat lasten ja nuorten parissa tehty työ sekä sosiaali- ja terveysala. Vapaaehtoisten toiminta on laaja-alaista ja monipuolista toimintaa. (Mykkänen-Hänninen 2007, 9; Yeung 2002, 56.)

Möttönen ja Niemelä (2005) tuovat esille sen, kuinka toisen hyvinvoinnin huomioon ottava toiminta on oleellinen osa ihmisyyttä. Sitä löytyy kaikissa yhteiskunnissa, mutta yhteiskuntien välillä vallitsee eroja. Möttönen ja Niemelä ovat lainanneet Marita Ruohosen ajatusta vapaaehtoistoiminnasta tekstissään, jossa vapaaehtoistoiminta on välittämisen ja jakamisen keskeinen muoto. Se voi painottua hyväntekeväisyyteen, keskinäiseen auttamiseen, osallisuuteen tai edunvalvontaan. Vapaaehtoistoiminta on omasta halusta lähtevää ja tasa-arvoista toisen ihmisen auttamista ja tukemista elämän eri tilanteissa. (Möttönen & Niemelä 2005, 69.)

Vapaaehtoistoiminnan alkulähteenä pidetään hyväntekeväisyyttä. Vapaaehtoistyön juuret ovat kaukana historiassa sekä myös syvällä ihmisten sisimmässä. Vapaaehtois-

työssä ei ole kyse pelkästä toiminnasta, vaan myös toiminnan taustalla vaikuttavista arvoista. (Mykkänen-Hänninen 2007, 11.)

Vapaaehtoistyötä ja toimintaa on monenlaista ja erilaiset järjestöt kolmannessa sektorissa voivatkin luokitella itsensä vapaaehtoisuuskategoriaan vaikka tarjoavat palveluja ammattilaisten tekemänä. Näiltä vapaaehtoistyöntekijöiltä vaaditaan myös alan koulutus. Näillä järjestöillä on omat perusteet toimia vapaaehtoistyössä. Vapaaehtoisuus määritellään lähinnä yhteiskunnallisesta näkökulmasta käsin, jolloin kolmas sektori nähdään vapaaehtoisena palvelun tuottajana, eikä sen toimintaa pidetä lain velvoittamana. Perinteisen ja maallikkoauttamista organisoivan ja ammatillisesta palkkатыöstä rakentuvan vapaaehtoisuuden välissä toimivat niin sanotut puoliammatilliset vapaaehtoisjärjestöt. Näissä puoliammatillisissa vapaaehtoisjärjestöissä edellytetään alan koulutusta tai työkokemusta, jotta he voivat toimia vapaaehtoistyöntekijöinä. Tällaista vapaaehtoistyötä, missä vaaditaan ammatillisuutta, pidetään haasteellisena, joka vaatii erityisosaamista. (Mykkänen-Hänninen 2007, 19.)

Määriteltäessä vapaaehtoistyötä korostetaan sitä, että vapaaehtoistyötä tehdään tavallisten ihmisten tiedoin ja taidoin, hyödyntäen omaa persoonallisuutta ja elämäkokemusta. Yksilö sitoutuu vapaaehtoistyöhön omasta vapaasta tahdostaan ja apu kohdistetaan heille, jotka sitä tarvitsevat katsomatta rotuun tai uskontoon. Vapaaehtoistyötä tehdään yleensä omalla vapaa-ajalla, eikä siitä saa rahallista korvausta. (Mykkänen-Hänninen 2007, 11.)

Palokunnan nuorisotoimintaa voitaisiin tarkastella juuri Mykkänen-Hännisen tuoman puoliammatillisen vapaaehtoisuuden kautta. Palokunnan nuorisotoiminta on vapaaehtoista, jossa kouluttajilla on alan koulutusta ja työkokemusta todellisista onnettomuuksista ja tulipaloista. Kuitenkin nuorisotoiminta on myös täysin vapaaehtoista, jossa tavalliset ihmiset ohjaavat nuoria omilla taidoillaan ja tiedoillaan ja tuoden koulutustilanteisiin omia kokemuksia. Voitaisiko ajatella, että palokunnan nuorisotoiminta on puoliammatillisen ja täysin vapaaehtoisuuden väliltä. Ilman palokuntataustaista koulutusta ei voi nuoria opettaa palomiehentaitoihin, mutta toiminnassa myös tarvitaan ihmisläheistä ja toista huomioivaa lähestymistä, missä huomioidaan jokaisen erilaisuus ja taidot.

2.2.3 Vapaaehtoistoiminta järjestöissä

Birgitta Yeung (2002) on tutkinut suomalaisten osallistumista ja asennoitumista vapaaehtoistoimintaan ja tässä tutkimuksessa hän toteaa suomalaisten mielikuvien vapaaehtoistoinnasta olevan monipuolisia ja vaihtelevia. Tutkimuksessa kävi ilmi, että sanasta vapaaehtoistoiminta tulee useimmille spontaanisti mieleen jokin kohde tai järjestö. Suomalaisilla on Yeungin mukaan positiivinen näkemys vapaaehtoisuudesta ja siihen yhdistetään auttaminen, hyväntekeväisyys, palkattomuus. (Yeung 2002, 16–17, 70.)

Yeung tuo esille, että suomalaiset osallistuvat vapaaehtoistoimintaan aktiivisesti. Vuonna 2001 tai 2002 reilu kolmannes 37 % suomalaisista on osallistunut vapaaehtoistoimintaan. Naiset ja miehet, nuoret ja vanhat osallistuvat keskimäärin yhtä paljon toimintaan. Suosituimpia järjestöjen vapaaehtoistoinnin alueita ovat urheilu ja liikunta. Myös terveys- ja sosiaalialojen sekä lasten ja nuorten kasvatustieteisiin liittyvä vapaaehtoistoiminta vetää ihmisiä puoleensa. Suomalaisten vapaaehtoistoimintaan motivoiva tekijä on kaikkein eniten halu auttaa muita. (Yeung 2002, 71.)

Vapaaehtoistoinnin voimavarana voidaan nähdä suomalaisen nuorison dynaaminen potentiaali. Nuorista 39 % on mukana vapaaehtoistoinnassa, ja he käyttävät siihen myös paljon keskimääräistä runsaammin aikaa. Nuorille tärkeimpiä vapaaehtoistoinnin alueita olivat toiminta lasten ja nuorten parissa sekä urheilu ja terveys- ja sosiaalipalvelut. Yeungin mukaan tulisi huomioida nuorten vapaaehtoistoinnin rekrytointipotentiaali, sillä nuoret ja opiskelijat ovat kiinnostuneimpia osallistumaan vapaaehtoistoimintaan, jos heitä pyydetäisiin mukaan. Nuorten vapaaehtoistoinnin kannalta ratkaisevassa roolissa ovat sosiaaliset verkostot. Ystävät ovat usein vaikuttaneet nuorten lähtemiseen vapaaehtoistoimintaan. Nuorille vapaaehtoistoiminta merkitsee ennen kaikkea yhdessä tekemistä, talkootoimintaa, sosiaalisuutta ja me-henkeä. (Yeung 2002, 56–58, 72.)

Monet järjestöt saavat taloudellista tukea valtiolta ja Raha-automaattiyhdistykseltä. Vapaaehtoistyön resurssia pidetään yhtenä tärkeimpänä järjestöjen toiminnassa rahoituksen saamiseksi. Yhteiskunnassa vallalla olevat arvot ja asenteet vaikuttavat vapaaehtoistyön saamaan arvostukseen ja yhteiskunnalliseen asemaan. Nämä näkyvät julkisessa keskustelussa ja poliittisessa päätöksenteossa. Myös kansalaisaktiivisuuden vai-

kuttavat nämä asenteet ja arvot sekä vapaaehtoistyön asema. (Mykkänen-Hänninen 2007, 17–21.)

Vapaaehtoistoiminta on kirjaimellisesti vapaaehtoista ja siihen osallistuvat ihmiset osallistuvat omien resurssien mukaan. Jokainen järjestö ja yhdistys vapaaehtoistoinnin alueella omaa omia asenteita ja arvoja, jotka osallistuva ihminen hyväksyy itselleen omaan toimintaan ja soveltaa näitä asenteita ja arvoja omassa vapaaehtoistyössään.

Vapaaehtoistoimintaa ei voi olla ilman resursseja. Vaikka vapaaehtoistoinnissa ei ole ammatillista otetta ja siinä on mukana maallikoita, joilla ei ole alan koulusta, on hyvä organisointi kaiken pohjalla. Raha auttaa järjestön toimintaa vapaaehtoisuuden alueella, mutta tärkeimpänä resurssina ovat kuitenkin ihmiset. Jotta järjestöjen toiminta voisi jatkua ja vapaaehtoistoiminta onnistua, tarvitaan jatkuvasti uusia ihmisiä mukaan toimintaan sekä avointa ilmapiiriä kehitykselle.

2.3 Vapaaehtoisen nuorisotyön yhteiskunnallisia merkityksiä

Nuorisotyöstä on myös säädetty laki 235/1995, jonka tarkoituksena on parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Lain tarkoituksena on myös edistää sukupolvien, sukupuolten ja Suomen alueiden välistä tasa-arvoa, suvaitsevuuksi ja kulttuurien moninaisuutta sekä luonnonkäytön kestävä kehityksen turvaamista. Nuorisotyölaki määrittelee nuorisotyön seuraavalla tavalla; nuorisotyö on sitä työtä, jolla parannetaan nuorten elinoloja ja luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle. Nuorisotoiminnalla laki tarkoittaa nuorten kansalaistoimintaa, joka edistää nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia. Nuorisolain mukaan nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat ensisijaisesti valtio, kunnat ja nuorisojärjestöt. Nuorisotyö kuuluu kunnan toimialaan. Nuorisotoiminnan toteuttamisesta vastaavat pääasiassa nuoret ja heidän yhteisönsä sekä nuorisojärjestöt. (Nuorisotyölaki 1§ - 4§.)

Nuorisotyö on toimintaa, joka perustuu kohtaamiseen eri-ikäisten lasten ja nuorten kanssa. Sosiaalisella ja toiminnallisella nuorisotyöllä pyritään saamaan nuoret aktiivisiksi toimijoiksi omassa elämässään, lähiyhteisöissään ja yhteiskunnassa. Nuoret pyritään saamaan osaksi yhteiskuntaansa ja osallistumaan yhteisen hyvän jakamiseen ja tekemiseen. (Linnossuo 2004) Nuorisotyössä voidaan mielestäni nähdä monia osaluoteita sosiaalipedagogisesta viitekehuksesta. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa pyri-

tään myös saamaan ihmisiä aktiivisiksi toimijoiksi omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Sosiaalisten kontaktien luominen ja osallistuminen yhteisölliseen toimintaan ovat myös osana sosiaalipedagogista ajattelua. Myös palokunnan nuorisotoiminnassa pyritään aktivoimaan nuoria jakamaan tietojaan lähiyhteisöissään ja saamaan heidät osaksi yhteiskuntaa ja saamaan aikaan välittämisen ja auttamisen halun tunteita. Nuoret olisivat osa toimivaa yhteiskuntaa ja olemaan avuksi lähiyhteisöissään.

Nuorisotyö kattaa koko elämän ristiriitaisuuden ja monimuotoisuuden ja nuorisotyön on toimittava suhteessa nuorten elämään. Tuomisen (2005) mukaan nuori toimii eri tavalla kuin aikuinen, hän uskaltaa aidosti ihmetellä ja kyseenalaistaa, kapinoida ja vastustaa. Nuorten tulisi oppia elämässään yhteisiä käyttäytymissääntöjä sekä toisten ajatusten ja mielipiteiden kunnioittamista, ei kuitenkaan pitäisi tukahduttaa nuoren aitoa kyselemistä ja ihmettelyä. Nuoren sisäisen maailman ilmaisua tulisikin vahvistaa ja hänelle pitäisi antaa tilaa kysellä ja ihmetellä elämän monimuotoisuutta. Nuorisotyöntekijän tulisikin olla aidosti kiinnostunut, muuten koko nuorisotyö on hukkaan mennyttä. Nuorisotyön tehtävä on tarjota nuorelle kasvupaikka, missä hän voi olla ja opetella rauhassa elämisen erilaisia muotoja. Molemmat niin Köykkä kuin Tuominenkin tuovat esille, kuinka tärkeää on huomioida nuoren henkilökohtaiset lähtökohdat tehtäessä nuorisotyötä ja kuinka vastata nuoren esittämiin kysymyksiin ja epäilyihin elämästä ja olemisesta. (Köykkä 2005, 22; Tuominen 2005, 38–40, 51.)

Vapaaehtoistyöllä on kaksi yhteiskunnallisesti merkittävää tehtävää. Se ehkäisee syrjäytymistä tarjoamalla kansalaisille mielekästä toimintaa sekä lisää yksilön elämänhallintaa ja vahvistaa yhteisöllisyyden kokemusta. Vapaaehtoistyö vahvistaa myös auttamistyössä käytettäviä voimavaroja. Vapaaehtoistyö sijoittuu kolmannelle sektorille järjestöjen kanssa. Kolmas sektori tasapainoilee julkisen sektorin ja markkinatalouden välissä. Järjestöjen tulisikin vastata nopeasti muuttuvan yhteiskunnan haasteisiin ja yhä selvemmin osoittaa toimintansa vaikuttavuus. Kolmas sektori on voittoa tavoittelematon sektori, ja sillä on pääsääntöisesti vain aineetonta, sosiaalista pääomaa. (Lahinen 2003, 11; Mykkänen-Hänninen 2007, 11–17.)

Vapaaehtoistoiminnan periaatteisiin luetaan kuuluvan muun muassa vastavuoroisuus, yhteinen ilo, tasa-arvoisuus, vapaaehtoisuus, palkattomuus, ei-ammattimaisuus sekä luottamuksellisuus. Yksilö voi saada vapaaehtoistyöstä sisältöä elämäänsä, mahdollisuuden yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, kokemuksen merkittävästä toiminnasta se-

kä mahdollisuuden auttaa ja kehittyä. (Mykkänen-Hänninen 2007, 11; Yeung 2002, 11.)

Vapaaehtoistyö on laajentunut yksilön tarjoamasta avusta järjestöjen toteutettavaksi. Järjestökenttä on luonut vankan ja laajan vapaaehtoistyön toimintaympäristön, jossa tuotetaan palveluita ja joiden toteuttamisessa vapaaehtoistyöllä ja vertaistuellalla on iso rooli. Vapaaehtoistyön tehtävänä on tukea ja täydentää sosiaali- ja terveystyöpalveluita. Kuitenkaan vapaaehtoistyöllä ei saisi paikata ammattityötä. Vapaaehtoistyöntekijän maallisuus ja maanläheisyys voivat olla helpommin lähestyttäviä kuin ammattilaisen omaava byrokraattisuus. (Mykkänen-Hänninen 2007, 12–17.)

3 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA

Tässä opinnäytetyössä sosiaalipedagoginen ajattelu ja toiminnan perusteet luovat teoreettisen viitekehyksen. Palokunnan elämyksellisyys ja yhteisöllisyys ovat hyvin lähellä sosiaalipedagogista ajattelua. Sosiaalipedagogiseen ajatteluun liittyy elämänhallintaa ja hyvinvointia. Se on myös ihmisten kohtaamista ja itsemääräämistä, kasvamista yhteiskunnan aktiiviseksi ja vaikuttavaksi jäseneksi. Vertailen palokunnan nuorisotyön ja toiminnan aatteita ja perusteita sosiaalipedagogisiin aatteisiin ja malleihin.

3.1 Sosiaalipedagogiikan määrittäjä

Sosiaalipedagogiikkaa voi olla vaikea määrittellä. Sitä voidaankin kutsua sanahirviöksi, mikä herättää jokaisessa meissä erilaisia ajatuksia ja mielle yhtymiä. Pekka Ihanainen toteaa, ettei sosiaalipedagogiikkaa voi kirjoittaa sanoiksi. Se on kuin yrittäisi tehdä mahdottomasta mahdollista. Ihanaisen (1995) mukaan sosiaalipedagogiikka on jostain, jota ei voi kattavasti kuvata. Juha Hämäläisen mielestä sosiaalipedagogiikkaa pystyy jollakin tavalla määrittelemään. Hän käsittää sosiaalipedagogiikan tieteeksi, jolla on oma kehityshistoriansa, kysymyksenasettelunsa ja sovellutusalueensa, ja yhteiskunnan toimintajärjestelmäksi, jolla on oma tehtäväkenttensä yhteiskunnassa. (Hämäläinen 2004, 11–13; Ihanainen 1995, 81–90.) Näillä kahdella tutkijalla Ihanaisella ja Hämäläisellä on siis kaksi aivan erilaista kuvaa sosiaalipedagogiikasta. Sosiaalipedagogiikkaa on vaikea hahmottaa ja siitä ei löydy selkeää kuvausta mitä se on, mutta Hämäläinen tuo esille sen, että sosiaalipedagogiikan itseymmärrys rakentuu erilaisista, keskenään kilpailevista ja eri aikakausina esitetyistä kannanotoista, joissa hahmotetaan sosiaalipedagogiikan tunnuspiirteitä ja pyritään vastaamaan siihen mitä

sosiaalipedagogiikka on. Voidaan siis todeta, että sosiaalipedagogiikasta ei ole yhtä, kaikkien yksimielisesti hyväksymää tulkintaa. Voisiko olla, että sosiaalipedagogiikka muodostuu sen mukaan kuka, ja millaisilla taustoilla oleva ihminen sitä tarkastelee ja käyttää?

Sosiaalipedagogiikallakin on ollut sen pitkän historian aikana useita määritelmiä. Ensimmäisen kerran käsite esiintyi 1800-luvulla Saksassa yhteiskunnallisessa ja tieteellisessä keskustelussa. Kuitenkin sosiaalisen ja pedagogisen yhdistävän toiminnan idea on vanhempi. Hämäläisen mukaan ajatuksena oli ehkäistä ja lievittää sosiaalisia ongelmia ja taistella yhteiskunnallisia epäkohtia vastaan pedagogisin keinoin. (Hämäläinen 1997 11–12, 72–73; Kurki & Nivala 2006 11–12.)

Sosiaalipedagoginen ajattelu ja toiminta voivat olla usean perinteen muodostelmia, jotka kiinnittyvät sekä sosiaalisen ja poliittisen ajattelun historiassa vaikuttaneisiin aatevirtauksiin että tosiasiallisiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin oloihin. Uuden ajan murroksessa tapahtunut ihmiskuvan muutos on yhteydessä sosiaalipedagogisten ideoiden varhaiseen muotoutumiseen. Tällöin tiede ja rationaalinen ajattelu vähitellen korvasivat köyhyyteen ja muuhun huono-osaisuuteen liittyneen kohtalonuskon. Alettiin suunnitelmallisesti taistella sosiaalisia ongelmia vastaan sekä alettiin kiinnittää huomiota enemmän kasvatukseen ja koulutukseen. Sosiaalipedagogiikan luoteen ja tehtävien teorian ja käytännön tulkintaan vaikuttavat sen hetkiset yhteiskunnalliset ja poliittiset olot, sosiaalisten ongelmien määrä ja luonne, yleinen sivistystaso sekä kulttuuriset erityispiirteet ja muut vastaavat yhteiskunnalliset tekijät. (Hämäläinen 1997, 11–12.)

Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikka toimintatieteenä ei tyydy vain kuvaamaan ja selittämään tai tulkitsemaan ja ymmärtämään sosiaalisten ongelmien syntyä, ilmene-mismuotoja ja vaikutuksia vaan myös luo pedagogisia strategioita, ohjelmia ja työmuotoja ongelmien ratkaisemiseksi ja niiden parissa kamppailevien ihmisten auttamiseksi. Sosiaalipedagogiikka tarjoaa teoreettisen pohjan sellaisen kasvatustieteen luomiselle yhteiskuntaan, jossa edistetään yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia hyveitä. (Hämäläinen 1997, 30; Hämäläinen 2001, 227.)

3.2 Erilaisten näkökulmien tarkastelua

Sosiaalipedagogiikan nykyisissä määrittelyissä sosiaalipedagogiikka nähdään yleensä kaksinapaisena. Sillä on yleinen tehtävä, mikä on sellaista sosiaalista kasvatusta, joka auttaa ihmistä kasvamaan yhteiskuntaan ja yhteiselämään toisten ihmisten kanssa. Toisaalta tehtävänä on syrjäytyneinä ja onnettomina elävien ihmisten kasvatuksellinen tukeminen arkipäivässä niin, että lopulta kykenisivät kehittämään sekä omaa että yhteisönsä elää yhä inhimillisemmäksi ja täydemmäksi. Koska sosiaalipedagoginen tiedelunne on hyvin avoin ja dynaaminen, sen määrittelyt elävät vastatessaan ajan muutoksiin. (Kurki & Nivala 2006, 11–12.)

Sosiaalipedagogiikassa pyritään rikkomaan individualismin ja kollektivismen vastakkainasetteluja. Jokainen ihminen ymmärretään yhtä ainutlaatuisena ja arvokkaana persoonana, joka kuitenkin kasvaa täyteensä vasta yhteisössä yhteydessä toisiin yhtä ainutlaatuisiin persooniin. Sosiaalipedagogiikan piirissä pohditaan sitä, mikä ihminen on yhteiskunnassaan ja miten on mahdollista päästä hyvään, inhimilliseen, oikeudenmukaiseen ja solidaariseen elämään. Kurjen ja Nivalan mukaan yksilön ja yhteisön suhde on sosiaalipedagogiikan keskiössä, mutta yhteiskunnallista rakennekeskustelua ei unohdeta, vaan ihmisten suhdetta rakenteisiin tarkastellaan kriittisesti. (Kurki & Nivala 2006, 13–14.) Palokunnan nuorisotyössä ajatuksena on myös yksilön kasvaminen yhteisössä, joka tukee yksilön suhdetta muihin yhteisöihin. Nuorisotyössä pyritään herättämään nuoren oikeudenmukaisuuden tunnetta sekä inhimillisyyttä muita apua tarvitsevia kohtaan.

Ihanainen (1995) ja Hämäläinen (1997) toteavat molemmat, että määriteltäessä sosiaalipedagogiikka johonkin tiettyyn kriteeriin tai asiayhteyteen häivyttää helposti jotain olennaista sosiaalipedagogisesta ajattelusta ja toiminnasta ja kadottaa jotain olennaista sen identiteetistä. Sosiaalipedagogiikassa on enemmänkin kyse dynaamisesta ajattelutavasta, johon kiinnittyy pedagogiset toimintaperiaatteet sekä inhimillisen kasvun mahdollisuudet. Ylisukupolvinen näkökulma sosiaalisten ongelmien lievittämisessä vahvistaa osaltaan perhekeskeistä suuntautumista sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. (Hämäläinen 1997, 14. Ihanainen 1995, 90.)

Sosiaalipedagogiikassa luodaan omat kriittiset näkökantansa ja tarkastellaan yhteiskuntaelämää, sosiaalisia ongelmia ja niiden lievittämistä näiden ideoiden kautta. Sosiaalipedagoginen ajattelu ei siis ole pelkästään erilaisten pedagogisten työmuotojen ja

menetelmien käyttöä. Keskeisimmät periaatteen ja tavoitteet sosiaalipedagogisessa työskentelyssä ovat itseapuun auttaminen ja itsekasvatuksellisten prosessien käynnistäminen ja vahvistaminen sekä yksilöiden elämässä että ryhmissä ja yhteisöissä. Ihmisiä myös pyritään rohkaisemaan ja aktivoimaan realistiseen toimintaan elinolojensa kehittämiseksi ja arjen ongelmien kohtaamiseksi ja ratkaisemiseksi, kannustetaan itsensä kehittämiseen ja itsetoteutuksen tiellä olevien esteiden pois raivaamiseen. (Hämäläinen 1997, 14.)

Sosiaalipedagogiikka käsittää koko ihmisen elämänkaaren vaikkakin kasvatuksellinen suuntautuminen on helppo keskittää lapsi-, nuoriso- ja perhetyöhön. Ihmisten välinen solidaarisuus ja sosiaaliseen mielenlaatuun perustuva yhteisöllisyys ovat osa sosiaalipedagogista teorian muodostusta. Keskeisenä tavoitteena yhteisökasvatuksessa on saattaa yhteisön jäsenet kasvamaan yhteisvastuuseen ja yhteistoimintaan yhteisönsä kehittämiseksi sekä vahvistaa heidän yhteenkuuluvuutta ja opettaa yhteisen elämän pelisääntöjä. Pyritään siis herättämään yhteisön itsekasvatuspotentiaalia ja vahvistamaan sitä. (Hämäläinen 1997, 31–32.)

Sosiaaliset muutokset ovat Kurjen mukaan hitaita, sillä ihmisten ajattelu ei ole yhtenäistä, vaikka siinä olisikin paljon yhtenäisiä asioita. Kasvatuksessa ihmisen yhdeksi tavoitteeksi asetetaan se, että hän saavuttaa laajasti ne sosiaaliset valmiudet ja taidot, joita hän tarvitsee sopeutuakseen sosiaaliseen yhteiskunnalliseen ympäristöön. Näitä taitoja saavuttaakseen ihmisen on opittava kuulumaan ryhmään ja tuntemaan olevansa arvostettu ja ryhmänsä hyväksymä. Ihmisen tulee myös omalta osaltaan pystyä vaikuttamaan ryhmän kehittymiseen ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. (Kurki & Niivala 2006, 119.)

Mitä lopulta sosiaalipedagogiikka on? Hämäläinen (2004) pohtii, onko sosiaalipedagogiikka yhteiskunnallista pedagogiikka, jossa korostetaan kasvatuksen yhteiskunnallisuutta vai onko se yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen näkökulmaa korostava kasvatustajattelu, vai avun tarpeessa olevien auttamiseen suuntautuvaa pedagogiikka. Voisiko sosiaalipedagogiikka olla näitä kaikkia, sillä ainakaan tulkinnat eivät selkeästi sulje toisiaan pois. (Hämäläinen 2004, 14–15.)

3.3 Sosiokulttuurinen innostaminen osana sosiaalipedagogiikkaa

Sosiokulttuurinen innostaminen on sovellusalue sosiaalipedagogiikassa. Näiden kahden suhde on, että innostaminen on ammatillista toimintaa, joka tiedeperusta löytyy sosiaalipedagogiikasta. Innostaminen on osa sosiaalipedagogiikka ja se on moraalista toimintaa kuten muukin sosiaalipedagoginen työ. Innostaminen liittyy vahvasti ajatukseen, että kaiken sosiaalisen työn perusta ja tehtävä on laadullista. Kyse on siis aina ihmisten välisestä kohtaamisesta, palvelusta, dialogista ja solidaarisuudesta. Sosiaalipedagogiikka tarjoaa innostamiselle sekä teoreettisen että käytännöllisen mallin. (Hämäläinen 1997, 205; Kurki 2009.)

Sosiokulttuurinen innostaminen (*animación sociocultural*) on syntynyt käsitteenä ja teoriana toisen maailmansodan jälkeisessä Ranskassa. Innostaminen on syntynyt yhteiskunnan tarpeisiin. Innostamisen syntyä on vaikea määrittellä sillä innostamista on ollut aina. Platonia pidetään ensimmäisenä innostajana. Myös keskiajan trubaduureja ja kreikkalaisia ja roomalaisia poliittisia agitaattoreita voidaan pitää innostajina. Esimerkiksi trubaduurien laulujen yhtenä tehtävänä oli innostaa ristiretkille. (Hämäläinen 1997, 196–197; Kurki 2000, 11–12; Kurki & Nivala 2006, 150–151; Kurki 2009.)

Hämäläinen (1997) toteaa, että innostaminen voisi olla uusi mahdollisuus taistelussa yhteiskunnan sosiaalisia sairauksia vastaan. Innostaminen sopii jälkiteollisen yhteiskunnan luonteeseen ja vastaa sen tarpeisiin. Innostaminen sai oman mahdollisuutensa, koska jälkiteollinen yhteiskunta muutti teollisen yhteiskunnan kurinalaistavia, rationaalisuutta ja sopeutumista korostavia muotoja. Näin tuli tilaa improvisaatiolle, mielikuvitukselle, vapautukselle ja luomiselle. Innostamisella on monia tehtäviä ja ”oppiin oppiminen” tuli iskulauseeksi jälkiteollisessa yhteiskunnassa. Ihmisiä tuli herättää innostamaan koko sosiaalista kenttää kohtaan. (Hämäläinen 1997, 199.)

3.3.1 Mitä sosiokulttuurinen innostaminen on?

Innostamisella pyritään herättämään ihmisen tietoisuutta ja saada heidät osallistumaan aktiivisesti yhteiskunnan muokkaamiseen ja kehittämiseen siten, että yhteiskunnassa tiedostettaisiin solidaarisuuden arvot. Ihmisiä olisi tarkoitus innostaa liikkeelle, saada heistä aktiivisia toimijoita sekä omassa että yhteisöjen kehityksessä. Innostamisella pyritään kehittämään ihmisten välistä tasavertaista subjekti-subjektisuhdetta, ja että ihminen tulisi tietoiseksi omasta historiallisesta roolistaan yhteisössään, yhteiskunnas-

saan ja maailmassa. Ajatuksena on lopulta se, että innostaminen on tapa elähdyttää ihmisten herkistymisen ja itsetoteutuksen prosessia. (Hämäläinen 1997, 200–203; Kurki 2000, 19–24; Kurki 2009.)

Sosiokulttuurinen innostaminen voidaan nähdä sosiaalipedagogisena tekniikkana, joka ilmenee kannustavana, liikkeellepanevana ja organisoivana toimintana, joka saa yksilöt, ryhmät ja yhteisöt luomaan dynaamista sosiaalista verkostoa. Innostaminen yhdistää ihmisten elämänlaadun kehittymiseen liittyviä, osallistuvaan pedagogiikkaan perustuvia sosiaalisia käytäntöjä. Näin pyritään luomaan tilanteita ja mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle. (Hämäläinen 1997, 202–203; Kurki 2000, 19–20; Kurki 2009.)

Innostamisen kulmakivinä ovat ryhmäidentiteetin, ryhmän kuulumisen vahvistaminen ja vahvistuminen. Innostaminen ei ole opetusta vaan se on yhteisöllistä toimintaa, kasvatusta ja tietojen välittämistä. Tavoitteena innostamisessa olisi, että lopulta ryhmät, aluksi innoittajan johtamana, jatkaisivat omaa tavoitteellista toimintaansa itsenäisesti ja omaehtoisesti. Innostamisella pyritään herättämään tiettyjä intressejä, kiinnittää ihmisen huomio johonkin sellaiseen toimintaan, jonka ihminen kokee subjektiivisesti, oman elämänsä kannalta tärkeäksi ja merkitykselliseksi. (Hämäläinen 1997, 204; Kurki 2000, 25; Kurki 2009.)

Innostamisen toimintamuotoja ovat erilaiset kasvatukselliset, kulttuuriset ja taiteellisen ilmaisun aktiviteetit sekä sosiaalinen ja vapaa-ajan virkistysellinen toiminta. Leena Kurki (2009) toteaa artikkelissaan, että kaikkien sosiokulttuuristen aktiviteettien tavoitteena on edistää ihmisten organisoitumista ja oppimista näiden aktiviteettien avulla, tekemällä ja kokemalla. Jollei toimintaa synny on herkistäminen ja motivoiminen turhaa. Toiminnassa pyritään siihen, että ihmiset itse löytäisivät äänensä. Voidaan todeta, että yhteiskunnan muutokset eivät synny ellei ihminen oman sosiokulttuurisen osallistumisen kautta ala toteuttaa omaa toimintaansa. (Kurki 2001a, 178; Kurki 2009.)

Kurjen (2001) mielestä innostaminen on arkipäivän sosiaalisen toiminnan, tiedostamisen ja muutoksen väline, jonka tavoitteena on luoda solidaarisuuden arvot yhteiskuntaan. Ihmiset pyritään saamaan osallistumaan ja kehittämään omaa sosiaalista maailmaansa. Sosiokulttuurisella innostamisella on kolme tasoa: pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Näiden avulla ihmiselle annetaan mahdollisuus kulttuuriselle luovu-

delle ja kansalaisten aktiiviselle osallistumiselle omien ongelmien ratkaisemiseksi. Tavoitteena olisi, että ihminen pystyisi hallitsemaan omaa elämäänsä arjessa. Kurjen mukaan innostamien suurena tavoitteena on etsiä ja rakentaa sellaista yhteisöä, joka antaa jokaiselle ihmiselle mahdollisuuden toteuttaa persoonana olemisen oikeutta sen kaikissa arvokkaissa muodoissa. Siten sekä yksilöt että yhteisöt kykenevät vähitellen vapautumaan vieraantuneisuudestaan ja syrjäytyneisyydestään. (Kurki 2001a, 174; Kurki 2009.)

Sosiokulttuurinen innostaminen voidaan siis tiivistää siihen, että innostamisella tavoitellaan yksilöiden ja yhteisöjen elämän laadun parantamista yhteiskunnassa. Tämä tapahtuu ihmisten oman osallistumisen kautta, kunnioittaen heidän itsemääräämisoikeutta. Kaikki kehityksen muutokset ja rytmi riippuvat yksilön omasta kyvystä ja tahdosta kehittää yhteisöä. Sitä ei siis voida ulkoapäin määritellä. (Hämäläinen 1997, 207.)

Innostaminen on elämää yhteisössä, lähiössä, kylässä, kaupungissa ja maailmassa. Toiminnan lähtökohtana on ihmisen arkipäivä. Innostamisessa mennään sinne missä ihmiset ovat ja elävät eli toreille, kaduille ja puistoihin. (Kurki 2006, 152–153.)

3.3.2 Sosiokulttuurinen innostaja

Innostajat ovat motivoijia, herkistäjiä, tukijoita ja koordinoijia. Innostajan tehtävä on olla välittäjänä, joka auttaa ihmistä kasvamaan kykeneväksi ottamaan aktiivisesti osaa omaan kehitykseensä ja ympäristöön, jossa he elävät. Innostaja herkistää ja motivoi innostettavia ihmisiä, sillä muuten innostamisen osallistumista ei synny. Innostaja siis herättelee ihmisten arkielämää ja pyrkii koskettamaan tietoisuutta. Innostaja auttaa ihmisiä kiinnittämään huomion johonkin sellaiseen toimintoon, jonka ihmiset kokevat subjektiivisesti, oman elämänsä kannalta arvokkaaksi ja merkitykselliseksi. Innostajan tulisi olla valmis väistymään silloin, kun ihmisten omat voimavarat ovat heränneet ja lähteneet liikkeelle. Innostajan ja innostettavan välinen suhde on oltava aito pedagoginen suhde. Tämä suhde perustuu autenttiseen, tasavertaiseen minä – sinä -dialogiin, jossa kunnioitetaan jokaisen ihmisen persoonallista arvokkuutta ja autonomiaa. Innostaja siis toteuttaa innostamisen tehtäviä ja toimintoja. Innostaja voidaan nähdä katalyyttorina, joka auttaa saamaan aikaan prosesseja, joiden toteuttajina ovat ihmiset itse. (Hämäläinen 1997, 230; Kurki 2000, 81; Kurki 2006, 153.)

Innostaja havainnoi yhteisön arvomaailmaa, virkistää aloitteita ja saa ihmiset liikkeelle. Myös yhteistyö eri tahojen kanssa on osa innostajan tehtäviä. Innostajan onkin tärkeä kyetä tuntemaan se fyysinen ja sosiaalinen todellisuus, johon aikoo puuttua. Vain tätä kautta innostaja voi suunnitella interventioitaan ja siihen liittyviä toimintoja. Innostaminen perustuu ihmisten välisiin suhteisiin ja sen tavoitteena on vahvistaa yhteisön kulttuurisia arvoja. Innostajan omat asenteen, odotukset, uskomukset ja persoonalliset piirteet ovat tärkeitä sosiaalisessa interventiossa. Innostajan peruspiirteitä ovat erityisesti itsetuntemus ja kehittyminen kohti psyykkistä tasapainoa ja kypsyyttä. Tämä mahdollistaa niiden erilaisten ongelmien ja paineiden kohtaamisen, joita innostamisen monimuotoinen työ tuo tullessaan. Innostajan tulisikin olla kypsä sekä älyltään että tunne-elämältään. (Hämäläinen 1997, 231–233; Kurki 2000, 80–83.)

3.4 Sosiaalipedagoginen nuorisotyö

Leena Kurjen (2000) mielestä Suomessa on paljon perinteistä toimintaa, joka sopisi arvioitavaksi innostamisen kehyksessä. Suomalainen nuorisotyö on perinteiltään sosiaalipedagogista innostamista. Nuorisoseuraliikkeen tausta-ajattelu ja toiminta sekä suomalaisen nuorisotyön koulutuksen kehitykseen vahvasti vaikuttanut settlementtien nuorisotyö ovat lähellä sosiaalipedagogiikan teoriaa. (Kurki 2000, 32.)

Nuorisotyössä vahvan aseman saavuttanut yhteisökasvatuksen ja vastuukasvatuksen näkökulma on puhdasta sosiaalipedagogiikkaa. Myös seikkailu- ja elämyspedagogiikassa nähdään olevan osa sosiaalipedagogista viitekehystä sillä seikkailu- ja elämyskeskeiset toimintamuodot soveltuvat hyvin tavoitteisiin tukea syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien kasvua subjektiuteen ja elämänhallintaan sekä aktivoita heitä yhteiskunnalliseen toimintaan, osallistumiseen ja itsensä kehittämiseen. (Hämäläinen 1998, 164; Kurki 2000, 33.)

Suomessa on aina ollut innostamista, vaikka tiedostetummin sen toiminta on alkanut noin 1900-luvulla, jolloin syntyi kyläyhteisötoimintaa, nuoriso- ja urheiluseuraliikettä, harrastajateatteria, vapaapalokuntatoimintaa, työväenyhdistyksiä ja settlementtityötä. Nämä kaikki vaikuttavat edelleen ja niiden lisäksi on myös syntynyt uusia kansalais-toiminnan muotoja kuten työpajatoimintaa, työttömien osuuskuntia ja monenlaisia vapaaehtoisyhdistyksiä. (Kurki 2000, 174.)

Innostaminen sopii hyvin nuorisotyön kehikseksi. Nuorisotyöntekijän tulisi ymmärtää ihmistä, kyetä asettumaan dialogiseen pedagogiseen suhteeseen. Sosiaalipedagogisen nuorisotyön tavoitteena on, että nuoret itse kykenisivät vähitellen yhä enemmän ottamaan vastuuta elämästään ja voittamaan kriisit. Näin heistä tulisi toimijoita. Samalla nuoret kokisivat identiteettinsä vahvistuvan niin, että pystyisivät arkielämässään osallistumaan monipuoliseen inhimilliseen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. (Kurki 2009.)

3.5 Sosiaalipedagogiikka vapaaehtoistoiminnassa

Leena Kurki (2001) uskoo, että jokainen yksilö on ainutlaatuinen persoona, mutta täyteen kukoistukseen yksilö kasvaa vain yhteisössä, yhdessä toisten persoonien kanssa. Näiden muiden kanssa jaetaan yhteisiä arvoja ja unelmia, ja toimitaan yhdessä muuttaakseen maailmaa paremmaksi paikaksi elää. (Kurki 2001b, 71.)

Sosiaalipedagogiikan ajatuksena on, että ihminen on toimija. Toimintojen kautta ilmaistaan tilannetta ja toiminnassa on aina mukana myös toimijan kehittymiseen tähtäävä eettinen ulottuvuus. Sitoutuminen on osa tätä ulottuvuutta ja sitoutuminen toimintaan integroi ihmisen persoonallisen elämän. Toiminta tapahtuu yhdessä toisten ihmisten kanssa, jotka jakavat yhteisen tietoisuuden, yhteiset unelmat ja tavoitteet paremmasta elämästä. (Kurki 2001b, 72.)

Arkipäivän sosiaalipedagogiikassa pyritään vapauttamaan ongelmiansa kanssa painiva ihminen passiivisesta avun kohteena olemisesta aktiiviseen tiedostamiseen ja myös toimintaan itsensä ja yhteisönsä auttamiseksi. Vapaaehtoistoiminnassa näkyy nämä samat periaatteen kuin sosiaalipedagogiikassa. Innostaminen liittyy myös vapaaehtoistoimintaan. Innostamisessa kiinnitetään huomio ihmisen persoonaan kokonaiskehitykseen. Innostamisella pyritään saamaan ihmiset aktiivisiksi ja osallistumaan omaan elämäänsä ja yhteisöjen elämään. (Kurki 2001b, 72–73.)

Vapaaehtoistoiminnassa ja sosiaalipedagogiikassa molemmissa on siis samoja elementtejä. Taustalla vaikuttaa ajatus ihmisläheisestä toiminnasta ja läsnäolosta. Toiminnan lähtökohtana voidaankin pitää ihmisiä itseään ja heidän arkipäiväänsä, jossa he elävät, heidän omaa ympäristöään. Ihmiset ovat niitä toimijoita, jotka itse vaikuttavat ympäristöönsä.

4 PALOKUNTA

Palokuntatoiminnalla on pitkät perinteet ja sitä ohjaavat valtakunnalliset tavoitteet. Valtakunnallisesti toiminta on siis hyvin organisoitua. Palokuntanuorisotyö pyrkii toimimaan yhteiskunnan muutospaineiden alla sekä mukautumaan tulevaisuuden vaatimuksiin. Ilman vapaaehtoisia palokuntia ei olisi syntynyt edes palokuntanuorisotyötä. Nuorisotyö ja toiminta ovat raivanneet tiensä palokunnan toimintaan ja ovat nykyään yksi osa monipuolista palokuntatyötä.

4.1 Vapaaehtoinen palokunta

Suomen pelastustoimi perustuu vapaaehtoiseen sopimuspalokuntajärjestelmään. On tärkeää, että yhteiskunnasta löytyy ihmisiä, jotka ovat valmiita tekemään henkilökohtaisen sopimuksen pelastustoimintaan osallistumisesta oman päätyön ohella tai ovat yhdistyksen jäsenenä valmiita sitoutumaan sopimuspalokuntatoimintaan. Hälytystehävät pelastustoimissa hoidetaan kolmen osittain rinnakkaisen järjestämismuodon avulla. Yksi näistä on ammattihenkilöstöön tukeutuva järjestämismuoto, ja kaksi perustuu sopimushenkilöstön käyttöön. Vapaaehtoisuuteen perustuvaan sopimuspalokuntajärjestelmään kuuluvat vpk-yhdistykset, henkilökohtaisiin sopimuksiin perustuvat sopimuspalokunnat ja erityyppiset laitospalokunnat. (Aalto 2008, 9.)

Suomessa on 102 ammattipalokunnan asemaa. Palokuntasopimuksen tehneitä vpk-yhdistyksiä on noin 560, ja palokuntia, jotka muodostavat henkilökohtaisen sopimuksen tehneistä henkilöistä, on noin 160. Myös tehdas- ja laitospalokuntia on Suomessa 140. Ammattihenkilöstöä on noin 4500 ja hälytyskelpoisia sopimuspalokuntalaisia noin 19 400 henkilöä. Pelastustoimen järjestämistapa aiheuttaa sen, että Suomen pinta-alasta noin 95 prosentin alueella sopimuspalokunnat huolehtivat pelastustehtävistä. (Aalto 2008, 9.)

Sisäasianministeriö ohjaa pelastustointia. Se valvoo palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä sovittaa yhteen eri ministeriöiden toimintaa pelastustoimissa. Sisäasianministeriön tehtävät ovat myös määritelty pelastuslain 2§. (Pelastuslaki 13.6.2003/468.)

Pelastuslaitoksella voi olla operatiivisia tehtäviä varten päätoimista ammattihenkilöstöä, sivutoimisesta henkilöstöstä muodostuvia sopimuspalokuntia tai sekä niitä että

vpk-muotoisia sopimuspalokuntia. Kahta jälkimmäistä kutsutaan myös vapaaehtoispalokunnaksi. Vapaaehtoispalokuntalaisten vastuu osallistumisesta pelastustoimintaan pelastushenkilöstönä määritellään palokuntasopimuksella tai henkilökohtaisella sopimuksella. (Aalto 2008, 9-12.)

Pelastuslain 5§ määrittelee, että pelastustoimen alueella tulee olla pää- ja tarvittaessa myös sivutoimisesta henkilöstöstä koostuva pelastuslaitos. Lisäksi alueen pelastustoimen järjestelmään voi kuulua vapaaehtoisia palokuntia, laitospalokuntia ja tehdaspalokuntia sen mukaan kuin alueen pelastustoimi on niiden kanssa sopinut.

Kuopiossa oleva pelastusopisto, mikä on sisäasianministeriön ylläpitämä, kouluttaa henkilöstöä vakinaisiin virkoihin pelastuslaitoksiin ja hätäkeskuksiin. Pelastusopiston velvoitteisiin kuuluu myös kouluttaa sopimuspalokuntien vakinaista henkilöstöä sekä huolehtia vapaaehtoispalokuntien koulutusjärjestelmään kuuluvien kurssien sisällöstä. Alueen pelastustoimen tulee huolehtia siitä, että sopimuspalokunnan henkilöstöllä ja palokunnan sivutoimisella henkilöstöllä on riittävä koulutus. Pelastustoimintaan osallistuvilta sivutoimiselta ja vapaaehtoiselta henkilöstöltä vaaditaan riittävä koulutus. Koulutusvaatimuksiin kuuluvien kurssien opetussuunnitelmat vahvistaa Pelastusopisto. (Pelastuslaki 13.6.2003/468 16–17§.)

Petteri Suominen (2002) on tutkinut sopimuspalokuntien yhteiskunnallista merkittävyyttä. Tutkimus on osa pelastustoimen uudistus- ja kehittämishankkeen viidettä osaluuetta, ja sen tarkoituksena on selvittää vapaaehtoisen ja sivutoimisen palokuntatyön yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja merkittävyyttä. Sopimuspalokunniksi Suominen on määritellyt toimenpidepalkkaiset palokunnat sekä ne vapaapalokunnat ja tehdaspalokunnat, jotka ovat tehneet sopimuksen kunnan kanssa. Suomisen mukaan sopimuspalokuntien varsinainen tarkoitus on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy sekä pelastustoiminta. Sopimuspalokunnilla on myös välillisiä vaikuttimia kuten kasvatuksellinen (nuorisotoiminta) ja yhteisöllinen (paikallinen yhteenkuuluvuus). Nuorisokasvatuksella saadaan sellaisia kansalaisia, joilla on keskivertokansalaista paremmat tiedot ja taidot siitä, miten eri onnettomuustilanteissa toimitaan ja miten niitä tehokkaimmin ehkäistään. (Suominen 2002, 9-11.)

Vapaaehtoisella palokunnalla on pitkä perinne eikä Suomisen (2002) mukaan uusien yhteiskunnallisten liikkeiden ja toimintakulttuurien synty ei ole vähentänyt vapaaehtoisten palokuntien merkitystä. Vielä nykyäänkin niiden työ on osa perinteistä vapaa-

ehtoisuuteen perustuvaa toimintaa. palokunnat kokoavat edelleen sosiaaliselta taustaltaan hyvin erilaisia ihmisiä. Eri osastoista koostuvat palokunnat toimivat edelleen sosiaalisen integraation mekanismeina kasvattamalla yksilöistä tietyn ryhmän jäseniä. (Suominen 2002, 16–18.)

4.2 Palokuntayhteisö ja yhteiskuntasuhteet

Palokunnat on perinteisesti perustettu oman kyläyhteisönsä ja lähiympäristönsä turvaksi. Palokunnan nimestä selviää muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta sen sijaintipaikka ja nimessä mainitaan sanat vapaaehtoinen palokunta. Vapaaehtoinen palokunta voi solmia alueen pelastustoimen kanssa palokuntasopimuksen, mikäli se täyttää pelastuslaitoksen sopimuspalokunnille asettamat kriteerit ja sen palveluille on tarvetta. Palokunnan ydintoiminnan taustalla voi olla myös säätiö, tukiyhdistys, yritys tai laitos. (Aalto 2008, 28–33.)

Henkilökohtaisen sopimuksen pelastuslaitoksen kanssa tehneillä henkilöillä on yleensä yhteinen yhdistys, palomieskerho tai palomiesyhdistys, joka toimii jäsentensä muiden palokunta-aktiviteettien kuin hälytystoiminnan kanavana. Palomiesyhdistys voi harjoittaa nuoriso-, nais- ja veteraanitoimintaa samalla tavalla kuin vapaaehtoisessa palokuntayhdistyksessäkin. (Aalto 2008, 28–33.)

Yleisesti käytetty palokuntayhdistyksen hallintomuoto on yhdistyslain mukainen rekisteröity yhdistys, joka on itsenäinen juridinen henkilö. Jos yhdistys on rekisteröimätön ”vapaa yhdistys”, sillä ei ole itsenäistä oikeussuojaa. Vapaan yhdistyksen toiminnasta vastuussa ovat sen yksittäiset jäsenet. Palokuntayhdistyksen toimintaa voi tukea toinen yhdistys eli tukiyhdistys, joka toimii omien sääntöjensä puitteissa. Joskus on järjestetty niin, että palokuntayhdistys on ainoastaan tukiyhdistyksen vuokralaisena tukiyhdistyksen omistaessa palokunnan keskeisimmän omaisuuden. Tukiyhdistyksen toimintaa säätelevät samat säännöt ja toimintatavat kuin palokuntayhdistystäkin. Säätiö voi taas olla tarkoituksenmukainen hallintomuoto, jos palokunnalla on merkittävä omaisuus tai se on saanut palokunnantoiminnan tukemiseksi tarkoitettua huomattavaa lahjoituksen tai perinnön. Myös yritysmaailma tarjoaa vaihtoehtoisia palokuntatoiminnan järjestämismalleja. Perinteisesti teollisuuspalokunta on jonkin yrityksen oheistoiminto, jonka ensisijaisena tarkoituksena on yrityksen oman turvallisuuden parantaminen, mutta yrityksillä tai niiden palokunnilla voi lisäksi olla palokuntasopimus pelastustoimen alueen kanssa, jolloin kyseiset palokunnat ovat samalla sopimuspalokun-

tia. Joillakin palokunnilla voi olla taustayhteisönä laitos. Tällöin palokunta toimintaperiaatteiltaan voidaan rinnastaa lähinnä teollisuuspalokuntaan. Tällaisia ovat muun muassa sotilaspalokunnat, jotka teollisuuspalokuntien tavoin saattavat toimia sopimuspalokuntinakin. (Aalto 2008, 28–33.)

Palokunnat ryhmitellään niiden toimintaolosuhteita kuvaaviin ryhmiin siten, että *valmiuspalo-kunta* on vaikutusalueensa ainoa palokunta ja se osallistuu pääsääntöisesti kaikkiin alueensa hälytystehtäviin. Vakinaisen palokunnan miehitetyt paloasemat luetaan valmiuspalo-kuntiin. *Täydennyspalokunta* on valmiuspalo-kuntaa täydentävä palo-kunta, joka hälytetään pääosaan vaikutusalueensa kiireellisistä lähdöistä. *Tukipalo-kunta* on palokunta, joka hälytetään pääsääntöisesti valmius- ja täydennyspalokuntia tukeviin tehtäviin. Palokunnan tulee kuitenkin kyetä itsenäisesti hoitamaan tavanomainen sammutus- ja pelastustehtävä. Tukipalo-kuntaa voidaan käyttää valmiussiirtoihin. *Reservipalo-kunta* on muita palokuntia täydentävä palokunta, joka hälytetään lähinnä suurpaloihin, muihin laajoihin onnettomuuksiin tai kiireettömiin tehtäviin. *Muu palo-kunta* on kyseessä silloin, kun toiminta on painottunut muuhun kuin hälytystehtäviin valmistautumiseen, tai palokunta ei täytä palokunnalle asetettuja valtakunnallisia tai alueellisia vaatimuksia. (Aalto 2008, 28–33.)

Vapaaehtoispalokunta on osa ympäröivää yhteiskuntaa, palvelee sitä ja saa siltä sekä missionsa, jatkuvuutensa että pääosin resurssinsa. Keskeinen asia palokunnan päivittäisessä toiminnassa on yhteiskuntasuhteiden vaaliminen. Tämä tarkoittaa, että palokunnan tulisi olla aktiivisesti vuorovaikutuksessa eri vaikuttajatahojen kanssa. pelastustoimen alueellistaminen ei ole tätä tarvetta poistanut, se on ainoastaan tehnyt sen jossain määrin hieman monimutkaisemmaksi ja haastavammaksi. (Aalto 2008, 97–102.)

Ensisijaisesti yhteiskuntasuhteiden vaaliminen on palokunnanpäällikön ja hallituksen puheenjohtajan vastuulla. Kaikki mitä palokunnan puitteissa näkyvästi tehdään, heijastuu myös muiden palokuntien ja palokuntamuotojen saamaan arvostukseen. (Aalto 2008, 97–102.)

Mielestäni yksi näkyvimmistä osista palokunnassa onkin juuri nuoriso-osasto, kun nuoret harjoituspuvut päällä liikkuvat ympäristössään harjoittelemassa. Ihmiset kiinnittävät huomionsa näihin pieniin innokkaisiin palokuntalaisiin ja tulevat kyselemään ja juttelemaan toiminnasta. Näin palokunta antaa positiivista mainosta itsestään ja luo

hyvää kuvaa koko palokunnasta. Jos nuorten toiminta yleisillä paikoilla on huonoa, tulee tämä huono kuva myös varsinaisen palokunnan harteille. Ovathan ne kuitenkin samaa ryhmittymää.

Vapaaehtoispalokunnassa on pidettävä huolta siitä, että koko palokunnassa tiedostetaan yhteiskuntasuhteiden merkitys ja osataan toimia siten, että vapaaehtoispalokunta ja sen myötä yhteiskunta kokonaisuudessaan hyötyy. Monesta muusta vapaaehtois-toimijasta poiketen vapaaehtoispalokuntatoiminta tuottaa yhteiskunnalle kustannuksia suuremman hyödyn. (Aalto 2008, 97–102.)

Hyvien yhteiskuntasuhteiden ja verkostojen luomiseksi palokunnan puheenjohtajan ja päällikön on hyvä mieltää edustaminen ja erilaisiin tilaisuuksiin osallistuminen osaksi toimintaansa. Palokunnan ympärillä ja sisällä vaikuttaa monenlaisia sidosryhmiä, ja suhteet niihin ovat keskeisessä asemassa etenkin toiminnan vakauden, rahoituksen ja hyväksyttävyyden kannalta. Näitä sidosryhmiä ovat muun muassa kotijoukot, joiden tuki on tärkeää jäsenelle, jotta voisi pystyä tehokkaasti osallistumaan toimintaan. Toinen tärkeä ryhmä on alueen pelastustoimi, jolla ei välttämättä ole ehdotonta intressiä jonkin yksittäisen vapaaehtoispalokunnan olemassaolosta kuten kotijoukoilla. Alueen pelastustoimi toimii erittäin itsenäisesti, mutta yhteiskunta myöntämän rahoituksen turvin, ja vaikka rahoitus on tiukalla, saattavat muutkin vaikutteet kuin puhtaasti taloudelliset seikat vaikuttaa päätöksentekoon. Alueen pelastustoimen keskeisenä tahona on pelastuslaitos, jonka toimintatavat useimmiten heijastavat yksittäisten henkilöiden näkemyksiä yhdistettyinä suuren kaupungin pelastuslaitoksen perinteeseen. Nämä saattavat olla melko kaukana pienen maaseutukunnan valmiuspaloikunnan toimintatavoista. (Aalto 2008, 97–102.)

Alueen pelastustoimen yläpuolella on kaikissa tapauksissa palvelujen lopullinen tilaaja eli maksaja, ja sen edusmiehinä ovat kunnan päättäjät eli valtuusto, kunnanhallitus, kunnan johtavat virkamiehet ja pelastustoimesta vastaavan luottamuselimen jäsenet. Nämä muodostavat sen tahon, joka viime kädessä päättää pelastustoimen resursseista. Kuntien yksittäiset päättäjät ovat paikallisesti merkittävä intressiryhmä vapaaehtoispalokunnan kannalta. Vaikka pelastustoimessa toteutetaan yhtä mallia, kunnat osallistuvat usein suoraan palokuntien investointeihin ja suoriin kustannuksiin. Monessa kuntien välisessä sopimuksessa on esimerkiksi määrätty, että sijaintikunta vastaa tilainves-

toinneista. Myös nuorisotoimintaan saattaa olla resursseja jaossa pelastuslaitoksen talousarvion ulkopuolella. (Aalto 2008, 97–102.)

4.3 Palokunnan nuorisotyö

Vuonna 1908 Lahden WPK:n ylipäällikkö, pormestari Otto Lyytikäinen kirjoittaa toimintakertomuksessa ”...tätä paitsi on kesän kuluessa palokuntaan muodostettu nk. poikaosasto, johon on kuulunut 124 poikasta päällikköineen ja jonka pääasiallisena tarkoituksena on ollut virittää nuorena polvessa harrastusta ja palokunta-aatteeseen.” Palokunnan nuorisotyötä voidaankin pitää Suomen vanhimpana nuorisotyön muotona, sillä perimätiedon mukaan palokuntanuorisotoimintaa on ollut Helsingin VPK:n yhteydessä jo ennen vuosisadan vaihdetta. 1800 ja 1900 lukujen vaihde on ollut vilkasta palokuntien perustamisen aikaa ja voidaan olettaa, että niillä on myös ollut poikaosastoja, poikakomppanioita, oravaosastoja jne. Jo varhain on palokuntatoiminnassa ymmärretty oman kasvatustyön merkitys harrastuksen herättäjänä, kansalaistaitojen ja auttamishalun virittämiseen ja jatkuvuuden turvaamiseen. Kasvuikässä olevien poikien innostaminen palokuntatoimintaan onkin ollut helppoa. (Peltonen & Virtanen 2002, 8–14, Tervala 2008.)

Palokuntapoikatyö laajeni vähitellen ja sen suureksi ongelmaksi nousi sen järjestäytymättömyys. Vuonna 1941 esitettiin aloite poikatyön organisoinnista, yhdenmukaisista tavoitteista ja toimintatavoista. Sota katkaisi tämän kehityksen ja vuonna 1945 päätettiin liittää palokuntapoikatyö silloisen Suomen Yleisen Palokuntaliiton ohjelmaan. Vuonna 1952 perustettiin valtakunnallinen poikatyötoimikunta. Palokuntanuorisotoiminnan tärkein työ on tehty ja tehdään palokunnissa ja nuorisosastoissa. Paikalliset tarpeet ja ajatusmaailma ovat ohjanneet toimintaa vuosikymmenet. 1970-luvulla tuli muutos sillä tytöt alkoivat tulla mukaan osastoihin. Ensimmäisiä tyttöjen mukana olon virallistaneita palokuntapoikaosastoja lienee ollut Pyhäsalmen VPK. Tyttöjen määrä osastoissa ja sellaisten osastojen määrä, joissa tyttöjä oli mukana, lisääntyi tasaisesti koko 1970-luvun. Uudet käsitteet kuten *palokuntanuorisotoiminta*, *palokuntanuorisosasto*, *palokuntanuori* otettiin käyttöön vuonna 1976 silloisen Suomen Palontorjuntaliiton hallituksessa liiton poikatyötoimikunnan esityksestä. Palokunnat omaksuivat uudet käsitteet hyvin nopeasti. Tyttöjen mukana olo osastoissa toi uutta säpinää osastoihin, mikä oli vaikutukseltaan hyvin myönteistä. Aivan kivuttomasti tyttöjen mukaan tulo ei ole ollut ja vaikeinta on ollut tiukassa pysyneet van-

hoilliset asenteet palokuntien ja osastojen johdossa. 1990-luvun alkupuolella tapahtui myös muutoksia palokunnan nuorisotyössä, sillä mukaan otettiin varhaisnuoret (7-10v.). Hiljalleen varhaisnuoret vakiinnuttivat asemansa joissakin osastoissa, sittemmin alue- ja läänin leireillä. Varhaisnuorten kanssa toiminen tuo ohjaajille enemmän haastetta työhön. Haasteellista on ollut muokata työkentän asenneilmasto varhaisnuorisotyölle suotuisaksi. (Peltonen & Virtanen 2002, 8-14; Tervala 2008.)

Palokuntanuorisotyön keskipisteenä ovat lapset ja nuoret. Valtakunnallisessa palokuntanuorisotyön toimintaohjeessa korostuu viihtyvyys toiminnassa ja nuorten onnistumisen kokemuksen saaminen. Onnistumisten myötä lapsista ja nuorista tulee yhä osavampia ja taitavampia sekä ihmisinä että palokuntalaisina. Palokuntanuorisotyön tarkoituksena on tukea palokunnan toimintaa ja sillä turvataan palokunnan jatkuvuus sekä saada aikaan myönteinen suhtautuminen palokuntatoimintaan. Palokuntanuorisotyön arvoina pidetään tasapuolisuutta ja välittämistä, turvallisuutta ja vastuuta sekä luotettavuutta. Palokuntanuori arvostaa ja huomio toisia ihmisiä sekä on luotettava ja vastuuntuntoinen. Nuori osaa ja uskaltaa toimia yllättävissäkin tilanteissa. Palokunnan nuorisotyön tarkoituksia ja tavoitteita on pohdittu pitkään. Valtakunnallisessa palokuntanuorisotyön toimintaohjeessa korostetaan nuoren keskeistä asemaa palokuntanuorisotyössä. Palokuntatyön jatkuvuuden turvaaminen on yksi toiminnan päätarkoitus edelleen, mutta sen tavoitteissa on muuta samanarvoista. (Dahlström, Partanen & Virtanen 2002, 50–51; Tervala 2008.)

Palokuntanuorisotyö on palokunta-aatteeseen kasvamista. Nuoriso-osastojen kautta palokunnat turvaavat jatkuvuutensa, mutta yhtä tärkeää on turvallisuustietoisien ja turvallisuusmyönteisen elämäntavan kasvattaminen nuorissa sekä nuoren kasvun tukeminen yleisestikin. Palokuntanuorisotoiminnan ollessa hyvää se sisältää sekä palokuntatyön että nuorisotyön elementtejä sopivassa suhteessa. (Peltonen & Virtanen 2002, 12–13.)

Peltonen ja Virtanen toteavat, että vain nuorisotyötä tekevällä palokunnalla on tulevaisuus. Toiminnan laatuun tulisi kiinnittää huomiota ja parantamisen varaa on aina. Laatuun tulisikin panostaa 16–18 -vuotiaitten saamiseksi pysymään aktiivisemmin mukana toiminnassa, jotta he sitten jäävät myös jatkamaan aikuisosastossa tai nuoriso-osaston ohjaajina. (Peltonen & Virtanen 2002, 14.)

Valtakunnallinen palokuntanuorisotyön toimintaohje jakaa nuorisotyön kolmeen osaan; kasvatukselliseen, koulutukselliseen ja valistukselliseen työhön. Kasvatuksellisenä tavoitteena on tukea nuorten kehittymistä itsenäisiksi, itseensä luottaviksi, osallistuviksi, yhteistoimintaan pystyviksi, turvallisuustietoisiksi ihmisiksi, jotka asennoituvat muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan myönteisesti. Palokuntanuorisotoiminnassa pyritään kasvattamaan nuorista kansalaisia, jotka ottavat huomioon lähimmäisensä ja tuntevat vastuunsa yhteiskunnassa. Yhtenä osana tavoitetta on lisätä nuorten kiinnostusta kansainväliseen kanssakäymiseen. Palokunnan koulutuksellisenä tavoitteena on antaa nuorille valmius toimia itsenäisesti, oikein ja turvallisesti kaikissa tilanteissa. Erityistä painoarvoa koulutuksessa annetaan tilanteille, joissa on kysymys ihmishengen pelastamisesta. Valistuksellisenä tavoitteena on herättää ja edistää myönteistä asennoitumista palontorjuntaan ja turvallisuuskysymyksiin niin normaali- kuin poikkeusoloissakin. (Dahlström ym. 2002, 51.)

4.4 Palokuntanuorisotyön organisaatio Suomessa

Nykyään palokuntanuoria on yli 10 000 yli 600 osastossa. Lisäksi palokuntanuorisotyöhön voidaan laskea ohjaajat, joita on kaiken kaikkiaan noin 3000. Palokuntanuoret eivät muodosta omaa organisaatiotaan vaan toimivat palo- ja pelastusalan järjestöjen kyljessä, symbioosissa niiden kanssa, tukien ja tuettavana. Kaiken toiminnan perustana on nuoriso-osasto. Palokunnan nuoriso-osasto toimii yleensä varsinaisen palokunnan alaosastona, mutta on myös osastoja jotka toimivat muun kuin palokunnan yhteydessä vaikkakin se on harvinaisempaa. On myös muutamia osastoja jotka toimivat omana rekisteröitynä yhdistyksenä. Yleensä nuoriso-osasto toimii kuitenkin vapaaehtoisen palokunnan yhteydessä, mutta myös moni puolivakinainen palokunta on perustanut oma nuoriso-osaston. (Dahlström ym. 2002, 15–27; Tervala 2008.) Tästä esimerkkinä voidaan antaa Savitaipaleen puolivakinainen palokunta, jossa nuoriso-osasto poikatoiminta on alkanut 1950-luvulla ja yhtäjaksoisesti toiminta on jatkunut vuodesta 1990.

Nuoriso-osastoa johtaa nuorisotyötoimikunta, johon voivat kuulua muun muassa nuoriso-osaston johtaja ja varajohtajat, nuorten edustajia, palokunnan muiden osastojen edustajia sekä esimerkiksi nuorten vanhempia. Käytännön työssä nuoriso-osastoa vetää nuoriso-osaston johtaja, joka huolehtii käytännön toimista, harjoitussuunnitelmista ja on tukena muille kouluttajille. Ohjaajat osallistuvat palokuntanuorisotyöhön yleensä

vapaaehtoisesti, korvauksetta. Puolivakinaisessa palokunnassa palomiehen tehtäviin voi kuitenkin kuulua nuoriso-osaston vetäminen. (Dahlström ym. 2002, 15–17.) Savitaipaleen palokunta on puolivakinainen ja nuoriso-osaston kouluttajat ovat saaneet pienen korvauksen osallistumisestaan. Kuitenkin suuntaus savitaipaleella on yhä enemmän kannustaminen vapaaehtoiseen palkattomaan osallistumiseen nuorten kouluttamisessa.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö kokoaa vuosittain palokunnilta nuoriso-osastojen toimintatilastot palokuntarekisteri HAKA:an. Palokunnat täyttävät Internetissä olevaan rekisteriin jokavuotisen jäsentilastonsa. Vuoden 2008 toimintatilaston mukaan pääosa palokuntanuorisotoiminnassa mukana olevista nuorista on 10–12-vuotiaita poikia. Myös tytöistä 10–12-vuotiaita on eniten. (ks. liite 4)

Toiminta-alue ja pelastusalan liitto. Toisiaan lähellä sijaitsevat nuoriso-osastot muodostavat yleensä toiminta-alueen. Toiminta-alueen piirissä järjestetään usein yhteisiä tempauksia, kuten kilpailuja, leirejä ja joitain nuorten kursseja. Toiminta-alueen toiminnasta vastaavat alueen toimikunta ja alueen nuorisotyönohjaaja. Toimikunnassa on edustettuna jokainen alueella toimiva osasto. Alueen nuorisotyönohjaaja edustaa toiminta-aluetta pelastusalan liiton (pelastusliiton) nuorisotyötoimikunnassa. (Dahlström ym. 2002, 17–19.)

Pelastusalan liittoja on tällä hetkellä 13 kappaletta. Ne ovat tietyn alueen palokuntien, kuntien ja muiden yhteisöjen, kuten yritysten, muodostama alueellinen järjestö, joka edistää palo-, pelastus- ja väestönsuojelutyötä. Pelastusalan liitot järjestävät myös erilaisia kursseja. Palokuntanuorisotyössä pelastusalan liitossa toimii liiton nuorisotyönohjaaja, joka toimii vapaaehtoisena oman työnsä tai opiskelunsa ohella tehtävässään. (Dahlström 2002, 17–19.)

Suomen Pelastusalan keskusjärjestö ry (SPEK) on seuraava porras palokuntanuorisotyön organisaatiossa. SPEK on pelastusalan liittojen ja muiden pelastusalalla toimivien järjestöjen keskusjärjestö. SPEKin toimenkuvaan kuuluvat muun muassa kouluttaminen, koulutus- ja valistusmateriaalien tuottaminen ja välittäminen sekä erilaisten turvallisuutta edistävien kampanjoiden ja tapahtumien järjestäminen. Nuorisotyön ylimpänä elimenä kokoontuvat pelastusalan liittojen nuorisotyönohjaajat kaksi kertaa vuodessa nuorisotyön syys- ja kevätkokoukseen, jossa valitaan seuraavalle vuodelle kuusijäsenisen nuorisotyötoimikunnan. (Dahlström ym. 2002, 17–19.)

Nuorisotyötoimikuntaa johtaa palokuntanuorisotyön puheenjohtaja. Nuorisotyötoimikunta valmistelee nuorisotyön kokouksia ja tilaisuuksia sekä luo suuntaviivat palokuntanuorisotyön kehittämiseksi. SPEKissä toimii päätoiminen koulutusohjaaja, jonka päätehtäviin kuuluu palokuntanuorisotyöstä huolehtiminen. Valtakunnalliseen palokuntanuorisotyöhön kuuluu osastonjohtajien ja kurssinjohtajien koulutus, koulutusmateriaalin ja tiedotusmateriaalin tekeminen sekä erilaisten valtakunnallisten tapahtumien järjestäminen, kuten joka neljäs vuosi järjestettävä valtakunnallinen leiri ja palokuntanuorten kilpailut. (Dahlström ym. 2002, 17–19.)

4.5 Palokuntanuorten kasvatuksen teorioita

Käsitykset kasvatuksesta ja sen olennaisimmista piirteistä vaihtelevat eri yhteiskunnallisista tilanteista, kasvatusjärjestelmästä ja kasvattajien mielipiteestä johtuen. Palokunnan nuorisotyössä on myös vaihtelevia kasvatusajatuksia ja suuntauksia, mutta yleisesti palokunnan nuorisotyön kasvatusajatuksena on tukea nuorten kehittymistä itsenäisiksi, itseensä luottaviksi ja yhteistoimintaan pystyviksi.

Teknologisen kasvatusajattelun mukaan koulutuksen tulee olla hyvin suunniteltua, jossa asiantuntijat ovat laatineet opetussuunnitelmia, ja koulumaailmassa toteutetaan jatkuvasti uudistuksia. Oppilaiden tai ihmisten tiedon omaksumista tutkitaan testeillä ja samalla kontrolloidaan oppimateriaalien oikeellisuutta ja ajankohtaisuutta. Tämän kaltaisen ajattelumallin taustalla on kilpailuyhteiskunta. Koulutuksen ja kasvatuksen tulee huolehtia yhteiskunnan kilpailukykyä, kansalaisten tiedon saamisesta ja hyvinvoinnista. (Laaksonen 2002, 144–150.)

Vastakohtana teknologiselle kasvatusajattelulle voidaan pitää humanistista kasvatusajattelua. Humanistisessa kasvatusajattelussa lähdetään yksilöstä, joka ainutkertainen. Ei ole olemassa toista ihmistä, joka olisi samankaltainen. Ihmisellä on yksilöllisiä ominaisuuksia ja kehittymismahdollisuuksia. Humanistisen kasvatusideologian omaksuma mieltii omaa ja kasvatettavan minäkäsitystä, pohtii erilaisia arvomaailmoja ja lähtee kasvatustyössään liikkeelle yksilöstä eikä esimerkiksi ympäröivästä yhteiskunnasta. Jos on mahdollista, kasvatussuunnitelma tehdään yhdessä kasvatettavan kanssa ja siinä otetaan huomioon kasvatettavan mahdollisuudet, kiinnostukset, persoonallisuudenpiirteet ja tarpeet. Humanistinen kasvatuskäsitys on vuorovaikutusta kasvatettavan ja kasvattajan välillä ja sen tarkoituksena on tukea kasvatettavan kasvua ympäröivään

yhteiskuntaan. Tärkeitä tavoitteita ovat suvaitsevaisuus, kansainvälisyys, inhimillisyys ja kriittisyys. (Laaksonen 2002, 144–150.)

Emansipatorinen kasvatusajattelu lähtee ammatillisuusajattelun pohjalta. Siinä yhdistyvät yhteiskunnallinen ja yksilöllinen ajattelu. Kasvatus on sosiaalista toimintaa, jota ohjaavat yhteiskunnan päämäärät. Tämä ajattelumalli sopii parhaiten ammattikasvattajille, jotka joutuvat työssään arvioimaan olemassa olevia kasvatusmetodeja ja muuttamaan niitä aina tarpeen vaatiessa. (Laaksonen 2002, 144–150.) Emansipaatio merkitsee tulemistä riippumattomaksi jostakin ja juuri sosiaalipedagogisessa ajattelussa ihminen pyritään voimaannuttamaan itsenäiseksi toimijaksi, joka ottaa oman elämänsä hallintaan eikä ole riippuvainen muista.

Palokuntanuorisotyön kasvatuksellisena tavoitteena on tukea nuorten kehittymistä itsenäisiksi, itseensä luottaviksi, osallistuviksi, yhteistoimintaan pystyviksi, turvallisuustietoisiksi ihmisiksi, jotka asennoituvat muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan myönteisesti. Palokuntanuorisotoiminnassa pyritään kasvattamaan nuorista kansalaisia, jotka ottavat huomioon lähimmäisensä ja tuntevat vastuunsa yhteiskunnassa. Yhtenä tavoitteena on lisätä nuorten kiinnostusta kansainväliseen kanssakäymiseen.

Nämä tavoitteet sopivat ajatuksellisesti sosiaalipedagogiseen ajattelumalliin, jossa keskeisinä asioina ovat yhteisöllisyys, kansalaisena toimiva aktiivinen ihminen. Palokunnan nuorisotoiminta tarjoaa nuorelle onnistumisen kokemuksia ja itsensä kehittämistä sekä toimintaa yhteisössä. Nämä mielestäni sopivat hyvin sosiaalipedagogiseen ajattelumalliin. Vaikka palokunnan nuorisotoiminnan taustalla vaikuttavat myös muut kasvatusajatukset kuten humanistinen ja teknologinen niin nuorisotoiminta ei ole puhtaasti yhtä ja selkeää ajatusmallia toteuttavaa toimintaa vaan se sekoittaa näitä yhdeksi omaksi kokonaisuudeksi.

Palokunnan nuorisotyössä ja toiminnassa on aina kuitenkin ajateltava toimintaa nuoren kannalta ja huomioitava nuoren tarpeet vaikka palokuntanuorisotyön tavoitteena on saada lisätäydennystä hälytysosastoon omasta nuoriso-osastosta. Laaksonen (2002) toteaa, että palokuntanuoriso-osasto on nuoria varten eikä yksin hälytysosastoa varten. Palokuntanuorisotoiminnan tavoitteena on tukea nuoren kasvua ja samalla nuorelle opetetaan palokuntatietoja ja – taitoja. Nuorista kasvatetaan palokunnan eri osaluilla toimivia vastuullisia aikuisia. Palokuntaa tulisi ajatella siis nuorisotyössä kokonaisuutena eikä vain hälytysosastona. (Laaksonen 2002, 147–148.)

4.6 Palokuntanuorisotoiminta

Hyvä harrastus auttaa nuorta kasvamaan itsenäiseksi ja tulemaan osaksi yhteiskuntaa. Palokuntatoiminta on vahvasti yhteisöllistä ja nuoriso-osastossa nuori kuuluukin yhteisöön, joka muodostuu monista erilaisista ja eri-ikäisistä ihmisistä. Palokuntaharrastus on moniin muihin harrastuksiin verrattuna edullinen ja siihen voi liittyä kuka tahansa 10–17-vuotias nuori. Liittyminen nuoriso-osastoon ei maksa mitään. Useimmiten palokunta huolehtii kaikista kuluista, mutta joissakin palokunnissa voi nuori joutua itse kustantamaan esimerkiksi osallistumisensa leireille tai tapahtumiin.

Palokuntanuoriso-osaston kokoontuminen säännöllisesti on Lindroosin (2002) mukaan koko toiminnan runko. Etukäteen suunniteltu toimintasuunnitelma luo toiminnalle vankan pohjan ja huolellisesti suunnitellut ja hyvin läpiviedyt harjoitukset ovat osoitus osaston aktiivisesta toiminnasta. (Lindroos 2002, 200.)

Palokunnannuoriso-osaston toiminta tulisikin olla hyvin suunniteltua ja järjestäytyntä. Toimintaa ohjaavat yleiset palokuntanuorisotyön tavoitteet ja arvot. Toiminnan tueksi on myös luotu uusi palokuntanuorten koulutusjärjestelmä. Viikkoharjoitusten lisäksi palokuntanuorten koulutus koostuu erilaisista valtakunnallisesti laadituista kursseista. Näitä kursseja voi suorittaa kesällä järjestetyillä koulutusleireillä. Lindroosin (2002) mukaan palokuntanuorten koulutus jakaantuu teoreettiseen ja harjoittavaan opetukseen, eli oppitunteihin ja harjoituksiin tai näiden yhdistelmiin. Opittavan tai opetettavan asian sisältö ja oppimistavoite sekä koulutettavat ovat perusta, jonka mukaan opetusmuoto ja –menetelmä valitaan. Hyvä kouluttaja valmistautuukin huolellisesti opetustapahtumaan, jotta saataisiin paras mahdollinen oppimistuloksen syntyminen. (Lindroos 2002, 204.)

Palokuntanuoret kokoontuvat yleensä kerran viikossa paloasemalle harjoittelemaan palomiestaitoja, opettelemaan ensiapua, alkusammutusta, hälyttämistä ja paljon muita hyödyllisiä tietoja. Toimintaan kuuluu myös muuta hauskaa puuhaa kuten tutustumiskäynnit muihin palokuntiin, erilaisten joukkuepelien pelaaminen muun muassa sähly ja jalkapallo. (Tervala 2009.)

Suosituimpia toimintoja ovat olleet palokuntien väliset, alueiden, läänien ja valtakunnalliset kilpailut palokaluston käsittelyssä, tietokilpailut ja liikuntakilpailut. Myös leirit ja retket kuuluvat osaksi palokuntanuorisotyötä. Vuoden kohokohta onkin useilla

nuorilla viikon mittainen kesäleiri, joka järjestetään lääneittäin ja on luonteeltaan koulutusleiri. Joka neljäs vuosi järjestetään valtakunnallinen palokuntanuorten leiri.

Palokuntatoiminnan keskeisimpiä alueita on koulutus. Koulutuksen järjestämiseen yleisesti osallistuu useampi tekijä. Sisäasianministeriö huolehtii yleisten koulutusedellytysten kehittämisestä ja ohjauksesta. Se hyväksyy peruskoulutuksen kurssien opetussuunnitelmat ja opetusaineiston sekä sopii Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) tehtävistä viranomaisten vastuulla olevan koulutuksen tukemisessa. Lääninhallitusten pelastusosastot ohjaavat ja valvovat palontorjuntahenkilöstön koulutusta alueellaan. SPEK osallistuu yleisten koulutusedellytysten kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Se muun muassa huolehtii koulutuksen suunnitteluun, ohjelmien ja aineiston laatimiseen, kouluttaja- ja johtajakoulutuksen järjestämiseen sekä valtakunnallisten erityiskurssien järjestämiseen liittyvistä tehtävistä. Pelastusalan liitot osallistuvat koulutuksen alueelliseen suunnitteluun sekä järjestämiseen. Yksittäiset palokunnat pitävät yllä ja parantavat toimintavalmiuttaan omilla harjoituksissa. (Hassila, Koivula & Virtanen 2002, 272.)

1980-luvulla luotiin palokuntanuorten peruskurssijärjestelmä, jonka tavoitteena oli opettaa palokuntanuorille palokuntalaisen perustietoja ja – taitoja. Tätä peruskurssijärjestelmää kesti yli 20 vuotta, kunnes vuonna 2002 valtakunnallinen palokuntanuorisotyötoimikunta perusti työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin luoda palokuntanuorille uusi koulutusjärjestelmä. Kaisa Niiranen on tehnyt pohjatutkimusta tarpeesta uudistaa palokuntanuorten koulutusjärjestelmää. Työryhmä teki paljon taustatyötä ja selvittänyt palokuntanuorten ja kouluttajien asenteita koulutuksen kehittämiseen. Tästä työstä on tehty Palokuntanuori pärjää aina! Kohti auttajan henkilökuvaa palokuntanuorten koulutus uudistustyöryhmän loppuraportti vuodelta 2004. Loppuraportissa käy ilmi, että oli syntynyt tarve uudistaa silloin nykyistä koulutusjärjestelmää pelastusalaa ja yhteiskuntaa kohdanneiden muutosten ja kehityksen vuoksi. Palokuntatyö ei ole tulevaisuudessa vain toimimista onnettomuustilanteissa auttajana, vaan entistä enemmän vuorovaikutusta ihmisten kanssa onnettomuuksien ennaltaehkäisyn parantamiseksi ja seurausten lieventämiseksi. Kaiken lisäksi palokuntanuorisotyö on laajentunut tiukasta palokuntakeskeisestä toiminnasta monipuoliseksi nuorisotyöksi. Uuden koulutusjärjestelmän tulisi vastata tulevaisuuden haasteisiin ja ohjata palokuntanuoria – tulevia pelastusalan toimijoita – ajan vaatimusten mukaan. Palokunnan voimakas kunnioittaminen näkyy koko ajan taustalla. (Palokuntanuori pärjää aina! 2004, 4; Horelli 2009.)

Vuonna 2003 koulutusuudistustyöryhmä järjesti kyselyn pelastusliittojen palokuntanuorten kesäleirien yhteydessä. Kysely kohdistettiin kaikille kurssinjohtajille ja PK 4 kurssilaisille. PK 4 kurssilaiset ovat 14–16-vuotiaita. Kyselyn tuloksia analysoitaessa työryhmä havaitsi selkeästi sekä nuorten että aikuisten asenteissa selkeitä muutoksia. Entistä enemmän haluttiin mukaan myös turvallisuuskasvatusta ja yleisten kansalaistaitojen oppimiseen tähtäävää toimintaa. Kyselyssä selvisi, että nuorista 29 % kokivat tärkeimmäksi asiaksi palokuntanuorisotoiminnassa sen, että se tarjoaa hyvän harrastuksen ja opitaan ensiavun perusteita (22 %) ja kansalaistaitoja (19 %). Kyselyssä selvisi myös, että 23 % koki, ettei palokuntanuorisotoiminnan hälytysosastoon tähtäävä toiminta ole tärkeää. Noin kolmannes vastanneista nuorista koki kuitenkin silloisen koulutusjärjestelmän tärkeimmäksi asiaksi sen valmentamisen sammutustyökurssiin. Kysely siis jakoi mielipiteitä kahtia ja työryhmä toteaaakin, että operatiiviseen toimintaan tähtäävän koulutuksen olevan toisille nuorille tärkeä ja toisille vähemmän tärkeä. (Palokuntanuorten koulutusuudistustyöryhmän loppuraportti 2004, 8.)

Aikuisille tehdystä kyselystä 33 % sanoi tärkeimmäksi palokuntanuorisotyössä sen tarjoavan hyvän harrastuksen ja 26 % oli sitä mieltä, että se kasvattaa turvallisuustietoisia kansalaisia. 14 % mielestä palokuntanuorisotyö kouluttaa hälytysosastoon osavia jäseniä. Niin nuorten kuin aikuistenkin mielestä uusi kurssijärjestelmä tulisi helpottaa kurssiputkeen mukaantuloa ja lisättävä yleisen paloturvallisuuden ja vesiturvallisuuden opetusta. (Palokuntanuorten koulutusuudistustyöryhmän loppuraportti 2004, 8-9.)

Palokuntanuorten kurssi uudistus on edennyt sitten vuoden 2002 ja uudistuksen tavoitteena olikin, että pelastusliitoissa siirryttäisiin vuosien 2007–2009 aikana uuteen järjestelmään, mutta viimeistään vuonna 2009. Kaakkois-Suomen alueella uusi kurssijärjestelmä otetaan kokonaan käyttöön vuoden 2009 kesäleirillä. Varhaiskurssit ovat jo olleet vuonna 2008 kesäleirillä käytössä. Valtakunnallisella leirillä 2010 on uusi järjestelmä valtakunnallisessa käytössä.

Uudessa koulutusjärjestelmässä (ks. Liite 3) alkukurssit (Aku) I-II keskittyvät palokuntaan perehdyttämiseen ja kansalaistoimintaan. Tasokurssit (TaKu) I-IV ja tiiviskurssit rakentuvat onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn, palontorjuntaharjoitusten ja ensiaputaitojen varaan. Näiden lisäksi on erilaisia jatkokursseja. Kirjalliset kokeet korvataan laajemmilla käytännön harjoituksilla. (Horelli 2009.)

Kurssien läpi käyminen alkaa alkukursseista. Sitten nuori siirtyy tasokursseille ja suorittaa ne järjestyksessä. Sen jälkeen vuorossa on erilaisia syventäviä kurseja, joista nuori valitsee mieleisiään. Tiiviskurssit mahdollistavat vanhempien nuorten mukaan tuleminen kivuttomasti, koska he voivat tiiviskurssin avulla kiria itsensä ikäistensä joukkoon. (Horelli 2009.)

Uuden koulutusjärjestelmän ohelle on rakennettu taitomerkkiohjelma. Tulevaisuuden ruiskumestarit ja tulitaistelijat testataan taitomerkkikokeessa sekä kirjallisesti että käytännön harjoituksessa. Järjestelmän avulla lapsi voi edetä palokuntaharrastuksessa joko hauskaasti ja mukavasti oppien kurssilta toiselle siirtyen tai järjestelmällisesti ja kunnianhimoisesti taitomerkkejä suoritellessaan. Jokainen lapsi otetaan huomioon yksilönä ja tälle annetaan valinnan mahdollisuuksia. Taitomerkkijärjestelmä on kokeilussa koko ajan. (Horelli 2009.)

4.7 Savitaipaleen palokunnan nuorisotoiminta

Savitaipaleen palokunnan nuorisotoiminta on alkanut 1950-luvulla poikaosastona. Toiminnassa on ollut useamman vuoden tauko, jonka jälkeen aktiivisuutta on ollut vuosina 1979–1987. Toukokuussa 1990 on nuoriso-osaston toiminta jatkunut yhtäjaksoisesti ilman taukoja. (Viiru 2009.) 1990-luvun alussa nuoriso-osaston toiminnassa on ollut mukana reilusti tyttöjä ja silloin on puhuttukin tyttöosastosta. Poikia on kuitenkin säännöllisesti ollut mukana ja tyttöjen ja poikien määrät ovat vaihdelleet vuosien aikana.

Savitaipaleen nuoriso-osasto kokoontuu kerran viikossa yhteisiin harjoituksiin. Näissä harjoituksissa harjoitellaan yleisiä kansalaistaitoja sekä palomiehen taitoja kuten tulen sammuttamista, paloturvallisuutta ja ensiapua. Myös toiminta erilaisissa onnettomuuksissa kuuluu osana harjoitusten sisältöön. Savitaipaleen nuoriso-osasto osallistuu myös mahdollisuuksiensa mukaan joka kesä järjestetyille alueen kesäleirille. Nuoria on myös kannustettu osallistumaan erilaisiin palokuntanuorten kilpailuihin, joissa nuoret voivat kilpailla muita nuoria vastaan palokuntataidoissa. Savitaipaleen nuoriso-osasto harjoittelee paloasemalla sekä lähiympäristössä. Käytössään nuoriso-osastolla on paloaseman neljä autoa, joista yksi on miehistönkuljetus/ ensivaste auto sekä sammutus-, säiliö-, raivausauto. Palokunnalla on myös käytössään vene ja moottorikelkka.

Savitaipaleen nuorisotoiminta on aina tähdännyt hälytysosaston täydentämiseen uusilla miehistön jäsenillä. Nuoriso-osasto on turvannut palokunnan jatkuvuuden pienellä paikkakunnalla. Nuorisotoiminta on myös tarjonnut paikallisille lapsille ja nuorille erilaisen harrastusvaihtoehdon yleisten urheiluharrastusten lisäksi. Harrastustarjonta ei ole pienellä paikkakunnalla ollut mitenkään laaja ja monipuolinen. 2000-luvulla nuoriso-osaston toimintaan on yhä suuremmassa määrin otettu mukaan varhaisnuoria ja huomioitu näiden lasten ikätaso koulutuksessa. (Savitaipaleen nuoriso-osaston toimintakertomus 2001.) Nuorisotoiminnassa tullaan jatkossa kiinnittämään huomiota nykyisen koulutuksen suuntauksia eli kansalaistaitojen oppiminen sekä valistus eikä niinkään palokunnan jatkuvuuden turvaaminen vaikka sekin on tärkeä osa pienessä palokunnassa ja paikkakunnalla. Syksyllä 2009 on myös jälleen pienen tauon jälkeen alkanut varhaisnuorten ryhmä, jonka ikäjakauma on 7-10-vuotiaita lapsia. (Savitaipaleen nuoriso-osaston toimintakertomus 2009.)

5 TUTKIMUSONGELMAT

Tässä tutkimuksessa selvitetään palokunnan nuorisotoiminnan merkitystä nuorelle. Tutkimuksen teoria perustuu sosiaalipedagogiikkaan ja tutkimuskysymyksessä ja sen tarkentamisessa onkin huomioitu sosiaalipedagoginen ajattelumalli. Palokunnan nuorisotoiminta sisältää paljon sosiaalipedagogisia elementtejä joita ovat yhteisöllisyys, kasvaminen yhteiskuntaan ja saavuttaa sosiaaliset valmiudet ja taidot, joita tarvitaan sopeutuakseen sosiaaliseen yhteiskunnalliseen ympäristöön. Sosiaalipedagogisen tavoitteena yhteisökasvatuksessa on saada yhteisön jäsenet ymmärtämään yhteisvastuu ja yhteistoiminta yhteisönsä hyväksi (Hämäläinen 1997, 31–32; Kurki & Nivala 2006, 11–12, 119.)

Tutkimuskysymykseni määrittelin seuraavasti:

- Millaisia merkityksiä palokunnan nuorisotoiminnalla on?

Tarkastelen kysymystä nuorien, palokunnan, kunnan sekä yhteiskunnan näkökulmasta. Sosiaalipedagoginen viitekehys näkyy tutkimuskysymystä avaavissa jaottelualueissa.

6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

6.1 Tutkimuksen tarkoitus

Idea tutkimuksen tekemiseen lähti yhdessä Savitaipaleen palokunnan johtohenkilön kanssa käymästä keskustelussa, jossa nousi esille tarve selvittää nuorisotyötä Savitaipaleen palokunnassa ja nuoriso-osastossa. Ajatus tutkimukseen nousi myös itsestäni, sillä palokunnan nuorisotyö ja toiminta olivat itselleni läheistä ja halusin päästä vaikuttamaan työhöni eritavalla ja löytämään uusia mahdollisuuksia toteuttaa nuorisotyötä. Etelä-Karjalan pelastustoimen alueella ei ole nuoriso-osastoista juurikaan tutkimusta tehty. Savitaipaleen nuoriso-osasto on myös poikkeuksellinen siinä, että se kuuluu Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen alaisuudessa olevaan Savitaipaleen palokuntaan eikä siten ole erillinen yhdistys tai VPK:n yhteydessä toimiva osasto. Oli siis tarve saada nuoriso-osasto huomioitua myös pelastuslaitoksen puolella ja tämä tutkimus voisi tuoda tarvittavaa näkyvyyttä, jotta pelastuslaitos pystyisi huomioimaan myös nuoriso-osaston tarpeita paremmin ja ylipäättään myöntämään kyseisen osaston olemassa olon.

Palokunnan nuorisotoiminnasta ei ole tehty montaa tutkimusta; Kaisa Niiranen (2002) on tutkinut palokunnan nuorisotoiminnan tulevaisuutta, Elina Perälä (2003) taas palokuntien nuorisotoiminnan kehittämistä tietyissä palokunnissa sekä Jarkko Virta on tutkinut palokuntaharrastuksen lopettamiseen johtavia syitä. Tutkimuksia palokunnan nuorisotoiminnasta tarvitaan, koska se on yksi vapaaehtoisen nuorisotyön muoto ja sitäkin tarvitsee kehittää ja muokata yhteiskunnallisten tarpeiden mukaan. (Niiranen 2002; Perälä 2003; Virta 2002.)

6.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tyypillisesti tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa usein keskitytään analysoimaan perusteellisemmin pientä määrää tapauksia, jolloin tieteellisyyden kriteeri ei olekaan sen määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 2001, 18; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 155.) Tässä tutkimuksessa olen haastatellut kolmea nuorta sekä yhtä ohjaajaa ja palokunnan johtajaa, joka toimii alueen pelastusjohtajana. Valitsin nämä nuoret tutkimukseen, koska he ovat olleet Savitaipaleen palokunnan nuoriso-osastossa jo useamman vuoden ja halusin kuulla heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan nuorisotoiminnasta ja niistä tekijöistä, jotka innostavat heitä toiminnassa. Ohjaajan valin-

taan vaikutti myös pitkäaikainen aktiivisuus nuoriso-osaston kouluttajana sekä myös henkilökohtaiset kokemukset nuoriso-osastossa toimimisesta lapsuudessa. Nämä samat valinnat olivat myös aluejohtajan haastattelussa vaikuttavina tekijöinä sekä halusin saada johtotason näkemyksiä nuorisotoiminnan merkityksellisyydestä.

6.3 Tutkimusmenetelmät

Koska tutkimukseni pohtii palokunnan nuorisotoiminnan merkityksiä nuorille, kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmillä koen saavani parempaa tietoa aiheesta ja antaa syvempiä tuloksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksen luoteeseen kuuluu, että aineisto kerätään luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa enemmän havaintoihinsa ja keskusteluihinsa tutkittaviensa kanssa kuin esimerkiksi tilastoilla ja lomakkeilla saatuihin tietoihin. Kvalitatiivisessa tutkimuksen lähtökohtana ei ole tutkia jotain tiettyä hypoteesia vaan tarkastella aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti ilman ennakkoluuloja. (Eskola & Suoranta 2001, 13–20; Hirsjärvi 2000, 155.) Ajatuksenani on ollut, että pääkohdat nousevat esille tutkimukseen osallistujien vastauksista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulisi käyttää sellaisia metodeja, joissa tutkittavien ääni pääsee esille. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi haastattelu ja havainnointi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina, joten tutkimuksessani ei voida yleistää tuloksia koskemaan kaikkia palokunnan nuorisotoiminnassa mukana oleviin nuoriin tai edes kaikkiin Savitaipaleen palokunnan nuoriin. (Eskola & Suoranta 2001, 13–20; Hirsjärvi 2000, 155.)

Tutkimuksessani käytin temahaastattelua pohjana ja kysymykset olivat puolistrukturoituja. Näillä keinoilla pyrin synnyttämään enemmän keskustelua ja pohdintaa haastattelu kysymyksissä, mutta samalla pysymään aihepiirissä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu on parhaimpia menetelmiä toteuttaa tutkimus. Haastattelussa tutkija voi muokata aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla. Tutkijalla on enemmän mahdollisuuksia tulkita vastauksia ja saada tarkennettuja tietoja epäselviksi jääneisiin asioihin. Haastattelun avulla saadaan vastaajat osallistumaan mukaan tutkimukseen. (Hirsjärvi 2000, 192–195.)

Teemat haastatteluun ovat nousseet käyttämästäni sosiaalipedagogisesta viitekehuksesta. Muun muassa yhteisöllisyys, subjektiivisuus ja sosiaalisuus ovat nousseet sosiaalipedagogisesta viitekehuksesta. Hyvä tutkimus lähtee teoriasta ja palaa jälleen teoriaan. Teoriasta johdetaan yksittäisiä ongelmia, joihin sitten tutkimuksessa etsitään vastauk-

sia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa teoria antaa rajattomia mahdollisuuksia tulkintaan, jos tutkijalla on valmiit kysymykset. Laadullisessa tutkimuksessa tarvitaan myös taustateoria, jota vasten aineistoa voidaan tarkastella. (Eskola & Suoranta 2001, 81–82.) Tässä tutkimuksessa sosiaalipedagogiset ajatukset sekä palokunnan näkemykset tukevat aineiston analyysia ja tuovat analyysiin teemoja, joiden kautta tutkimusta tarkastellaan.

Päädyin laadulliseen tutkimukseen, koska tutkimusotantani oli pieni eikä tuloksien määrällä ollut merkitystä vaan sillä millaisia tuloksia saisin. Laadullisessa tutkimuksessa pystyin tutkimaan aineistoa ennakkoluulottomammin sekä monipuolisemmin. Tutkimuksen tuloksia ei ole tarkoitus yleistää eikä niitä kunnolla pystykään pienen otannan takia. Ajatukseni oli, että luonnolliset haastattelut nostavat pääkohdat esille haastateltavien vastauksista.

6.4 Haastattelurungon laadinta ja suorittaminen

Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole. Teemahaastattelussa teema-alueet on ennakkoon päätetty, mutta niiden järjestystä voidaan muuttaa sekä niiden laajuus määräytyy haastattelusta riippuen. (Eskola & Suoranta 2001, 86.) Toteutin tutkimuksen puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Tein aluksi nuorille suunnatun haastattelurungon, jonka teemat tulivat sosiaalipedagogiikasta ja palokunnasta. Haastattelussa oli neljä teemaa; oppimisen-, osallisuuden kokemisen-, onnistumisen- ja merkitys teema. Jokaisessa teema-alueessa oli yhdestä kahdeksaan (1-8) avointa kysymystä. Nuorten haastattelurungosta muotoutui myös ohjaajalle ja johtajalle oma haastattelurunko, jossa oli kuusi (6) avointa kysymystä. Pääpainona ohjaajalle ja johtajalle esitetyissä avoimissa kysymyksissä oli palokuntanuorisotoiminnan merkityksellisyydessä.

Ryhmähaastattelussa nuoret myös saavat tukea toisistaan sekä tietoa voidaan saada normaalia enemmän, kun nuoret voivat yhdessä herättää muistikuvia, tukea ja rohkaista. Eskolan ja Suorannan mukaan, kun haastateltavia yhdistää jonkin ryhmän jäsenyys tai yhteinen harrastus, niin ryhmää kontrolloiva vaikutus voi olla olennainen. Ryhmähaastattelussa yhteiset kokemukset tekevät käyttäytymisestä julkista ja siten sitä on vaikea salailla. Väärin ymmärtäminen ja unohtaminen ovat vähäisempää yhdessä haastateltaessa. (Eskola & Suoranta 2001, 94–96.) Johtajan ja ohjaajan haastattelin yksilöhaastatteluina. Haastattelut tapahtuivat Savitaipaleen palokunnan tiloissa 15.–

30.1.2009. Nuorten haastattelu oli ryhmähaastattelu, koska uskoin näin saavani aikaan enemmän keskustelua ja vähentäväni haastattelun tuomaa jännitystä. Paikalla ei silloin ollut muita kuin haastateltavat ja haastattelija.

Haastattelun alussa kerroin haastattelun aihealueet eli teemat ja näytin haastattelurungon ja kysymykset, joita aioin esittää. Päädyin tähän siksi, että uskoin näin saavani enemmän vastauksia ja synnytettyä keskustelua kuin, jos kysymykset ja aiheet olisivat tulleet täysin yllättäen. Haastattelun alussa ei suuremmin esittäydytty, sillä kaikki haastateltavat olivat tuttuja keskenään sekä tuttuja myös itselleni. Kerroin tallentavani haastattelut. Käytin MP3-soitinta, jonka avulla ääni on suoraan digitaalisessa muodossa ja tallenteita on helppo käsitellä tietokoneella. Tällaisessa laitteessa äänen laatu on parempi kuin tavallisessa nauhurissa. Tallentaessani haastattelut pystyn keskittymään itse haastatteluun paremmin ja näin laatu haastatteluissa paranee. Yhteen haastatteluun meni aikaa noin 30–40 minuuttia.

Haastattelukysymykset noudattelivat aika tarkasti tekemääni haastattelurunkoa, mutta joissakin tilanteissa tein lisäkysymyksiä tai pyysin tarkentamaan vastauksia. Osa kysymyksistä aiheutti hämmennystä ja epävarmuutta, ja näihin kysymyksiin oli vaikea saada vastauksia. Esimerkiksi kysyttäessä aikuisilta, miten nuorisotoiminta vastaa eri osa-alueilla nuorten tarpeisiin tai nuorilta kysyttäessä palokunnan nuorisotoiminnan merkityksistä. Tällaisissa tilanteissa pyrin selittämään kysymystä ja purkamaan sitä pienempiin osiin, jotta se olisi helpompi ymmärtää. Nuorilla oli vaikeuksia enemmän pohtia tiettyjä kysymyksiä ja antaa niihin vastauksia. Osaan kysymyksistä vastaukset tulivat jo aikaisemmissa kysymyksissä.

Pyin purkamaan haastattelut mahdollisimman nopeasti niiden jälkeen. Lähdin purkamaan haastatteluja tietokoneella, kuuntelin haastatteluja ja litteroin haastattelut käsin paperille. Tämä oli hyvin hidasta ja hankalaa. Haastatteluja litteroidessa jätin kirjoittamatta osan pienistä äännähdyksistä ja keskityin suurimmaksi osaksi vain vastausten kirjaamiseen. Käsin kirjoitetun tekstin kirjoitin vielä tietokoneella puhtaaksi, jotta niiden käsitteleminen olisi selkeämpää ja helpompaa.

6.5 Opinnäytetyöprosessi ja tutkimuksen suorittaminen

Aloitin opinnäytetyön suunnittelun ja tekemisen kevättalvella 2008. Aihetta työhön oli työstetty jo kesästä 2007 alkaen, ja talvella 2007 muodostui aihe yhdessä Savitaipa-

leen palokunnan kanssa. Maaliskuussa 2008 pidin tutkimussuunnitelmaseminaarin, jonka jälkeen alkoi viitekehyksen rakentaminen ja tiedon keruu. Työssäni en pitänyt kiirettä vaan annoin työn kehittyä ja kypsyä mielessäni. Syksyllä 2008 tein haastattelurungot ja teoria työhön valmistui. Tammikuussa 2009 haastattelin nuoret ja aikuiset, ja kevään 2009 aikana purin haastattelut helpommin käsiteltävään muotoon. Syksyn 2009 aikana kirjoitin työn lopulliseen muotoon. Aikaa kokonaisuudessaan työn tekemiseen on ollut noin puolitoista vuotta. Aikataulu on ollut melko joustava ja muuttuva, joka ei mielestäni ole haitannut työn tekemistä. Tasaisella työllä ja rauhallisella tahdilla on voinut antaa työn kypsyä ja kehittyä nykyiseen muotoonsa. Itselleni tällainen leppoisa työskentely on ollut parempi kuin lyhyessä ja nopeassa ajassa tehtävä työ. Työstä olisi saattanut tulla erilainen, jos aikataulu olisi ollut tiukka ja kiireinen. Luultavasti työn tekeminen olisi ollut tehokkaampaa tiukemmassa aikataulussa, mutta olisiko työ silloin päässyt kypsymään ja kehittymään juuri siten, kuin se nyt löysemässä aikataulussa pääsi muokkautumaan?

Haastattelurunkoa suunniteltaessa ja opinnäytetyötä tehtäessä mietin, saisinko nuorilta tarvitsemaani vastauksia ja suostuisivatko he ylipäätään vastaamaan kysymyksiini kunnolla. Luottamukseni aikuisia kohtaa oli suurempi vastausten monipuolisuutta ajatellen. Kannustavalla ja luotettavalla asenteella ilman ennakkokäsityksiä sain mielestäni hyviä vastauksia niin nuorilta kuin aikuisilta.

Opinnäytetyön tekovaiheessa esille tuli muutamia asioita, jotka olisin nyt jälkikäteen mieluummin toteuttanut eritavalla. Haastattelurunko olisi voinut olla hieman erilainen, sillä nuorten kohdalla muutamit kysymykset olivat vaikeita ymmärtää ja niihin vastaaminen tuotti vaikeuksia. Myös aikuisten haastattelurunkoa olisin näin jälkikäteen muokannut merkitys- ja miten nuorisotoiminta vastaa eri osa-alueilla kysymyksissä, sillä sielläkin oli samankaltaisuutta kysymyksissä sekä vastauksien löytäminen tiettyihin kysymyksiin oli vaikeaa. Nuorten ryhmähaastattelun voisi myös toteuttaa yksilöhaastatteluina. Ryhmähaastattelu oli mielestäni hyvä valinta juuri näille nuorille, mutta haastattelun aikana ilmeni myös se, etteivät kaikki nuoret vastailleet niin innokkaasti kuin joku muu. Ryhmässä osa nuorista saattoi jäädä vähemmälle vastaamismahdollisuudelle kuin toinen.

Haastattelujen purkaminen oli opinnäytetyön työllistävin tehtävä. Purkaminen oli työlästä ja hidasta. Purkamistilanteessa olisi varmasti ollut hyödyksi kaksi tietokonetta,

joilla toisella olisi voinut kuunnella haastattelua ja toisella kirjoittaa suoraan puhtaaksi haastattelun. Kuitenkin toisen koneen puuttuessa haastattelujen kirjoittaminen kaksinkertaistui, kun ensiksi kirjoitti käsin haastattelun ja sitten vielä puhtaaksi tietokoneella, jotta olisi helpompi käydä haastatteluja läpi.

6.6 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksien tulosten luotettavuus ja pätevyys saattavat vaihdella, vaikka tutkimuksessa pyritään välttämään virheitä. Tutkimuksen reliiabiudella tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen pätevyys eli validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Haastateltavat voivat käsitellä jonkin kysymyksen aivan eri tavalla kuin haastattelija oli ajatellut. Jos tutkija lähtee käsittelemään saatuja tuloksia oman ajattelumallinsa mukaisesti, ei tuloksia voida pitää pätevinä ja tosina. Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä pyritään välttämään, koska ne ovat syntyneet kvantitatiivisen tutkimuksen piirissä. (Hirsjärvi ym. 2000, 213–214.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tarkka selostus tutkimuksen aineiston keruun olosuhteista ja siitä kuinka aineisto on kerätty. Mahdolliset virhetulkinnat ja häiriötekijät tulisivat ilmetä tutkimuksesta. Tutkijan tulisi kertoa tutkimuksessaan mihin hänen päätelmänsä perustuvat ja millä perusteella hän esittää tulkintojaan. (Hirsjärvi 2000, 214–215.)

Tutkimus perustui puolistrukturoituihin haastattelurunkoihin, joiden kysymysten asetelu ja sanavalinnat vaikuttavat tutkimuksen validiteettiin. Osalla haastateltavista oli vaikeuksia ymmärtää tiettyjä kysymyksiä ja purkaessani kysymystä helpommin ymmärrettävään muotoon saatoin johdatella haastateltavia haluamaani suuntaan. Tämä on voinut vaikuttaa tutkimustulosten luotettavuuteen. Osa haastateltavista myös ymmärsi kysymyksiä eritavalla kuin itse olin ajatellut, enkä pystynyt kysymyksiä selventämään siten, että haastateltavat olisivat ne ymmärtäneet. Kysymys ”Mitä merkitystä palokunnan nuorisotoiminnalla on...?” tuotti vaikeuksia haastateltavissa, ja he kokivat kysymyksen vastauksen tulleen jo ilmi aikaisemmissa kysymyksissä.

Tutkimuksen aihe on ollut itselleni hyvin läheinen, sillä tutkimushan tulee palokunnalle, jossa itse myös työskentelen. Läheinen katsantokantani ja näkemykseni aiheesta ovat voineet vaikuttaa tutkimustuloksiin, vaikka olen yrittänyt tutkijana säilyttää ob-

jektiiivisen näkökulman asioihin. Tämä on kuitenkin ollut haasteellista. Tuloksiin on voinut vaikuttaa myös se, että tunsin haastateltavat ennestään ja tiesin heidän taustojaan ja ajatuksiaan aiheesta. Vaikka olen pyrkinyt objektiivisesti tarkastelemaan työtäni, olen tuonut siihen mitä luultavimmin myös osan itsestäni.

Koska tutkimukseni on kvalitatiivinen, on reliabiliteetin arvioiminen vaikeaa. Haastateltavat ovat olleet erilaisia ja heidän ajatuksensa palokunnan nuorisotoiminnasta vaihtelee keskenään. Myös haastateltavien suhtautuminen tukijaan vaihtelee, yhteiset taustamme ja ajatukset aiheesta ovat voineet vaikuttaa tuloksiin. Läheisen aiheen takia en välttämättä ole tutkijana pystynyt huomioimaan joitakin annettuja vastauksia objektiivisesti ja kiinnittänyt niihin tarvittavaa huomiota. Näin ollen voi olla mahdollista, että olen huomaamattani karsinut vastauksista pois jotain sellaista, millä olisi ehkä voinut olla merkitystä lopulliseen tulokseen. Jos tutkimus suoritettaisiin myöhemmin uudelleen, voi olla, että tuloksena saataisiin eroavia vastauksia tai sitten samankaltaisia saamieni tulosten kanssa. Tähän vaikuttavia seikkoja olisivat haastateltavat ja heidän taustansa palokunnassa.

Tutkimukseen olen myös valinnut pienen otannan, jolloin tutkimustuloksia ei välttämättä pysty yleistämään, mutta siitä voi saada suuntaa muihin tutkimuksiin. Tutkimuksesta olisi voinut saada luotettavampaa tietoa, jos aineiston keruussa olisi käytetty kahta tai useampaa menetelmää. Kuitenkaan laajempaan otantaan ja monipuoliseen aineistonkeruu menetelmiin eivät resurssini olisi riittäneet. Olen pyrkinyt tuomaan kaikkien haastateltavien vastaukset ja mielipiteet, jotta tutkimuksen luotettavuus paranisi.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuskysymykseni tarkastelukulma jakautuu pääosin kolmeen osaan; nuoriin, palokuntaan ja yhteiskuntaan. Haastattelut ja tulokset ovat tässä tutkimuksessa esitelty tämän kolmijaon perusteella ja teorian taustana tulosten esittelyssä ja tulkinnessa on käytetty sosiaalipedagogista ajatusmallia. Olen liittänyt tekstiin kursivoituna aineistosta poimimiani suoria lainauksia. Litteroimani aineiston olen ryhmitellyt sosiaalipedagogiikasta nousseiden teemojen mukaan.

7.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelin kokonaisuudessaan viittä (5) palokuntaan kuuluvaa henkilöä, joista kolme (3) on Savitaipaleen nuoriso-osastoon kuuluvia nuoria. Iältään nuoret olivat 15-vuotiaita. Heistä kaksi oli tyttöjä ja yksi poika. Nuoret myös toimivat nuoriso-osastossa apukouluttajina. Nuoret ovat olleet nuoriso-osastossa mukana 5-8-vuotta ja siirtyneet apukouluttajiksi syksyllä 2008.

Haastateltavana oli myös kaksi palokunnan miehistöön kuuluvaa mieshenkilöä, joista toinen toimi johtajana palokunnassa ja toinen nuoriso-osaston kouluttajana sekä oli mukana palokunnan miehistössä. He kuuluvat ikäryhmään 25–40 -vuotiaat. Molemmat ovat olleet mukana palokunnan toiminnassa 10–30-vuotta. Molemmilla oli myös useamman vuoden kokemus nuoriso-osastolaisten kouluttamisesta.

7.2 Nuorten näkökulmia

Palokunnassa opetellaan monenlaisia taitoja niin palokuntaan liittyviä pelastamisen ja auttamisen perusteita kuin yleisiäkin kansalaistaitoja, jotta ihmiset oppisivat toimimaan erilaisissa hätätilanteissa. Haastatteluissa nousikin esille, kuinka tärkeänä nuoret pitävät palokunnassa opittuja taitoja. Näillä taidoilla voidaan auttaa muita ihmisiä hädän hetkellä ennen kuin itse palokunta saapuu paikalle. Nuorilla tuli konkreettisemmillä esimerkeillä esille se, millaisia taitoja kaikkien ihmisten tulisi edes vähän oppia. Nuoret nostivatkin alkusammutuksen ja paloturvallisuuden tärkeimmiksi taidoiksi, joista olisi hyötyä myös kotiooloissa.

Nuorilta kysyttäessä heidän kokemuksiaan omasta asemasta nuoriso-osastossa totesivat nuoret menneensä ryhmän mukana. Ryhmällä on siis suuri vaikutus nuorten toimintaan. Jakavathan niin nuoret kuin aikuisetkin samoja ajatuksia toisten auttamisesta ja pelastamisesta. He ovat siis yhteisö, jolla on samat tavoitteet ja ajatukset siitä, miksi he ovat yhdessä. Nuoriso-osasto pohjustaa nuoria palokunta-aatteelle ja helpottaa täten heidän sopeutumista miehistön puolelle, kun he sinne jossain tulevaisuudessa mahdollisesti jatkavat nuoriso-osastosta.

Kun nuorilta oli kysytty, mikä sai heidät liittymään palokunnan nuoriso-osastoon mukaan, saatiin toisistaan eroavia vastauksia. Nuorten mielestä syyt kiinnostukseen palokuntaa kohtaan voivat olla erilaisia. Perheellä ja kavereilla on vaikutusta siihen millai-

seen harrastukseen lähtee mukaan. Perheessä voi jo olla joku jäsen mukana palokunnassa, jolloin myös perheen muut jäsenet voivat kiinnostua harrastuksesta kuultuaan perheenjäsenen siitä kertovan. Nuorten mielestä myös kavereiden mukanaolo jo harrastuksessa helpotti omaa lähtemistä toimintaan mukaan, oli helpompi tulla itsekin kokeilemaan ja katsomaan onko palokunta se oma juttu. Kaverit ovat aika usein mielestäni vahvin vaikuttava tekijä, miksi lähdetään kokeilemaan jotain uutta. Nuoret kuitenkin totesivat, ettei pelkästään kavereiden takia voi olla mukana toiminnassa vaan täytyy itse olla myös kiinnostunut harrastuksesta. On kuitenkin mielestäni aika harvinaista, että nuoret lähtevät ilman kavereiden tai perheen vaikutusta kokeilemaan vierasta harrastusta, vaikka joukossa onkin mukana myös nuoria, jotka ovat omasta kiinnostumisesta tulleet mukaan.

Nuoret eivät osanneet kertoa, miksi ovat innostuneita toiminnasta, mutta totesivat saavansa harrastuksesta sitä jotain. Haastateltavilla nuorilla oli myös tapahtunut kehitystä ja nousua nuoriso-osastossa sillä heistä oli iän mukaan tullut uusia apukouluttajia omaan nuoriso-osastoonsa. Näin he pääsivät vuosien harjoittelun jälkeen myös opettamaan oppimiaan taitoja muille nuorille niin uusille kuin vanhoillekin. Näin he kokivat saaneen ”uuden elämän palokunnassa”. Muutos pelkästä nuoriso-osastolaisesta apukouluttajaksi ja osaksi miehistöä oli näille nuorille positiivinen kokemus. Nuorten mielestä he pystyvät kehittämään itseään palokunnassa ja etenemään palokunnan sisäisessä hierarkiassa.

Kysyttäessä nuorilta, ovatko he joskus harkinneet lopettamista, vastasivat he, että joskus on ollut tuntemuksia lopettamisesta, mutta mitään suurta syytä ei ole löytynyt siihen miksi harrastus pitäisi lopettaa. Tuntemukset ovat johtaneet enemmänkin väsymyksestä tai pieleen menneistä harjoituksista. Nuorten mielestä harjoituksissa tulisi kuitenkin olla enemmän miehistön jäseniä kouluttamassa. Heidän mielestään isommalla kouluttajamäärällä voitaisiin järjestää mielenkiintoisempia harjoituksia, joissa pääsisi kunnolla kokeilemaan opittuja taitoja.

Nuoret saivat itseluottamusta ja onnistumisia auttaessaan vieraita ihmisiä. Myös pelastamisen ja auttamisen taidot lisäävät nuorten omaa itseluottamusta. Nuoret kertoivat, että he kokivat hyvää mieltä, kun huomasivat auttaneensa jotain ihmistä hädässä. Nuoret totesivat, että harjoituksissa pystyy harjoittelemaan epävarmojakin aiheita ja vaikean tilanteen kohdalla saa apua aikuisilta. Palokunta yhteisönä avustaa ja auttaa omia

jäseniään vaikeissa tilanteissa. He myös kertoivat saavansa positiivista palautetta onnistumisistaan, mikä antaa heille onnistumisen kokemuksia. He olivat myös huomanneet, kuinka pienenä kaikki tuntui vaikealta ja hankalalta, mutta kun asiaa tarpeeksi kauan opetteli, alkoi se sujua ja siinä lopulta onnistui. Nämä pienenä koetut onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä palokunnan nuorisotoiminnassa. Näiden kokemusten avulla nuoret jaksoivat tulla yhä uudestaan harjoituksiin ja olla mukana toiminnassa. Nämä kokemukset kannustivat jatkamaan ja yrittämään epäonnistumisista huolimatta. Nuoret totesivat, että niin hyvät kuin huonotkin kokemukset kehittävät eteenpäin.

Vastausten mukaan palokunnan nuorisotoiminta avaa nuorelle uusia ovia ammatinvalinta kysymyksissä. Nuoret toteavat harkitsevansa auttajan ammattia esimerkiksi ensihoitajaa, sairaanhoitajaa ja pelastusopistoa jatko opiskeluja ajatellen. Ilman palokuntaharrastusta näitä auttajan ammatteja nuoret eivät ehkä muuten harkitsisivatkaan. Yleensä palokuntaan hakeutuvat mukaan sellaiset ihmiset, joilla on halu auttaa muita ihmisiä ja tätä kautta nuoret myös löytävät ammattivaihtoehtoja joita eivät olisi muuten ajatelleetkaan.

7.3 Aikuisten näkökulmia

Aikuiset pitivät tärkeänä yleisemmällä tasolla esiintyvää kykyä toimia hätätilanteissa kuten auttaa hädässä olevia parhaalla mahdollisella tavalla sekä kykyä soittaa yleiseen hätänumeroon.

Haastatteluissa nousi esille vahva yhteisöllisyyden tunteminen. Aikuisten haastatteluissa koettiin yhdeksi tärkeäksi asiaksi se, mitä nuorten tulisi omaksua palokunta harrastuksessa mukana olleessaan, olisi erilaisessa ryhmässä toimiminen. *On tärkeä oppia toimimaan sellaisessa porukassa, jossa joku sanoo mitä tehdään ja se sitten tehdään.*

Palokunnan miehistössä on yleensä hyvin eri-ikäisiä, eri ammateista ja eri elämäntilanteista tulevia ihmisiä ja palokunnan nuoriso-osasto omalla tavallaan valmentaa nuoria toimimaan erilaisissa ryhmissä ja vastaanottamaan opetusta ja käskyjä muilta ihmisiltä. Haastatteluissa ilmeni myös se, että eri-ikäiset ihmiset tekevät porukasta entistä paremman ryhmän, jossa on niin uutta ja tuoretta tietoa kuin iän tuomaa kokemusta. Ja nuoriso-osastosta siirryttäessä miehistöön on näillä nuorilla hallussa jo perustiedot ja taidot, joita ei enää heille tarvitse opettaa.

Nuoriso-osasto nähtiin myös positiivisena ja näkyvänä osana. Haastateltavat kokivat positiivisena sen, että ihmiset huomaavat harjoitusasuissa liikkuvat nuoret ja yhdistävät sen palokuntaan ja muodostavat siten hyvän kuvan niin nykyisistä kuin tulevista auttajista.

Myös aikuiset toivat esille kehittymisen mahdollisuuden. Aikuisten haastatteluissa esiintyi ajatusta kasvamisesta ja ymmärryksestä. Nuori kasvaa ihmisenä ja auttajana ja löytää itsestään halua auttaa muita hädässä olevia. Nuori huomaa pystyvänsä olemaan hyödyksi palokunnan miehistön kautta oikeassa elämässä eikä toiminta ole enää vain nuoriso-osastoa. Näin nuoret kokevat olevansa tärkeitä tässä yhteiskunnassa ja heillä on merkitystä. Ja vaikka nuoriso-osastolainen ei jatkaisikaan paikallisessa palokunnassa, niin muuttaessa pois muualle harrastus seuraisi perässä ja nuori liittyisi edes johonkin palokuntaan.

Aikuisten haastatteluissa tuli ilmi kuinka nuoriso-osastossa mukana olo silloin nuorena ohjasi ammatinvalintaa palokunnan puolelle. Ilman omaa palokuntaharrastustaustaa eivät haastateltavat olisi edes harkinneet auttajan ammattia. Aikuiset myös näkivät palokuntaharrastuksen olevan hyvä vaihtoehto ja tukea antava nuorille, kun he miettivät tulevaisuuden ammattiaan. Haastateltavat kokivat harrastuksesta olevan hyötyä muissakin ammateissa vaikka nuori ei suuntautuisikaan auttajan ammattiin.

Aikuisten haastatteluissa nousi esille myös toiminnan kehittäminen, jotta nuoria saataisiin toimintaa mukaan enemmän eri-ikäisiä. Nuoriso-osaston harjoituksiin olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota ja saada sinne mukaan useampia miehistön jäseniä, jolloin haastateltavien mukaan voitaisiin tarjota monipuolisempia ja haasteellisimpia harjoituksia. Näin nuoret voisivat enemmän kiinnostua palokunnasta ja jaksaisivat olla mukana harrastamassa.

8 YHTEENVETO PALOKUNNAN NUORISOTOIMINNAN MERKITYKSELLISYYDESTÄ

Palokunnan nuorisotoiminnassa oli nähtävissä sosiaalipedagogista ajattelua. Sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteena on, että ihminen muuttuu passiivisesta aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka kokee onnistumisen tunteita ja elämyksellisyyttä. Palokunnan nuorisotoiminta tarjoaa näitä elementtejä.

8.1 Palokunnan nuorisotoiminnan merkitys nuorelle

Palokunnan nuorisotoiminta antaa nuorelle mahdollisuuden päästä kokemaan jotain sellaista, jota ei voi kaikissa harrastuksissa kokea. Nuoret saavat elämyksiä ja oppivat uusia asioita, joista on hyötyä myös kotona. Kansalaistaitoja kuten alkusammutus ja paloturvallisuus voivat pelastaa ja ennaltaehkäistä vaaratilanteita nuorten elämässä.

Nuorisotoiminnan asteittainen koulutus mahdollistaa nuorille itsensä kehittämisen ja tätä kautta he kokevat onnistumisen tunteita. He huomaavat voivansa kehittää itseään eteenpäin. Nuorten itseluottamus kasvaa näiden onnistumiskokemusten kautta sekä he huomaavat olevansa osa yhtenäistä ryhmää, joka tukee heitä kasvamaan osaksi yhteiskuntaa. Nuoret huomaavat olevansa tärkeitä ja heidän toiminnallaan on merkitystä tässä yhteiskunnassa. He voivat ja kykenevät yhdessä muiden auttajien kanssa auttamaan hädässä olevia ihmisiä. Näin he saavat hyvän mielen sekä kokemuksia onnistumisesta.

Nuoret saavat myös palokunnan nuorisotoiminnan kautta uusia sosiaalisia kontakteja ja he voivat myös tässä ympäristössä harjoitella sosiaalisten taitojen käyttöä. He kokevat kuuluvansa johonkin ryhmään, yhteisöön.

8.2 Palokunnan nuorisotoiminnan merkitys palokunnalle

Palokunnan nuorisotoiminta on yksi osa palokunnan toimintaa. Vaikka palokunta tarjoaakin tällaista harrastusta yleensä ilmaiseksi, niin hyötyy se myös itse toiminnasta. Palokunnan nuorisotoiminnalla on tärkeä rooli palokunnan jatkuvuudessa. Se tuo palokunnan riveihin säännöllisesti uusia jäseniä, jotka täydentävät mahdollisesti pois jäävien paikat miehistössä. Eri-ikäisistä ja erilaisista taustoista tulevista ihmisistä muodostuva miehistö pystyy parhaimmillaan monimuotoisempaan toimintaan ja pysyy paremmin pelastamaan apua tarvitsevia.

Haastatteluissa nousi yhdeksi hyödyksi se, että nuoriso-osastosta tulee sinne miehistöön uudistuvaa jäsenistöä. Vaikka palokuntanuorisotyön koulutusuudistustyöryhmä totesikin loppuraportissa 2004 ettei palokunnannuorisotoiminnan hälytysosastoon tähtäävä toiminta ole tärkeää, niin pienillä paikkakunnilla juuri nuoriso-osastoista tulevat uudet miehistön jäsenet pitävät yllä palokunnan kykyä toimia ja pitää yllä paikkakunnan turvallisuutta. Haastateltavat kokivat palokunnan jatkuvuuden ja pysyvyyden tär-

keänä. Palokunnan nuoriso-osasto tuo myös näkyvyyttä palokunnalle. Nuoriso-osastolaiset ovatkin haastateltavien mukaan melko hyvää mainosta itse palokunnalle.

On kuitenkin kiinnitettävä huomiota pois jäävien ja lopettajien syihin niin muuallakin palokunnissa kuin Savitaipaleen palokunnassa. Niin nuoret kuin aikuisetkin kokivat tarpeelliseksi parantaa kouluttajien määrää nuoriso-osaston harjoituksissa, jotta voitaisiin paremmin tarjota onnistumisen kokemuksia sekä elämyksiä nuorille. Näillä keinoilla voitaisiin myös saada pidettyä jo olemassa olevat nuoret sekä saamaan lisää nuoria toimintaan mukaan.

8.3 Palokunnan nuorisotoiminnan merkitys kunnalle ja yhteiskunnalle

Haastateltavat kokivat hyvin vaikeina vastata yhteiskunnallisiin kysymyksiin palokunnasta. Haastattelussa purettiin yhteiskunta-asiaa pohtimalla paikallisen kunnan kannalta asiaa, mikä hieman helpotti vastaamista.

Palokunnan nuorisotoiminta tarjoaa paikallisille lapsille ja nuorille mahdollisuuden harrastaa hieman erilaista yleishyödyllistä toimintaa. Yhteisenä elementtinä haastateltavat kokivat sen, että palokunnassa opitut taidot menevät myös nuoren mukana tämän kotiin ja kaveripiiriin sekä muuhun ympäristöön ja yhteisöihin, joissa nuori on mukana. Nuoret kertoivat neuvovansa läheisiään paloturvallisuusasioissa sekä kotona että ystävien ja sukulaisten luona. Perheenjäsenet olivat nuorten mielestä suhtautuneet parhaiten ja kannustavammin harrastukseen ja sen tuomiin oppeihin kuin omanikäiset kaverit. Nuoret kokivatkin, etteivät muut samanikäiset nuoret osaa niin hyvin arvostaa palokuntataitoja eivätkä myöskään osaa kuvitella hätätilanteita, joissa tulisi osata toimia. Nuorten mukaan vanhemmat ihmiset pitivät harrastusta tärkeänä ja kuunnelleet heitä paljon mielenkiintoisempina, jos ovat sanomassa jotain. Voidaankin todeta tiedon liikkuvan eteenpäin ja palokuntaoppien menevän myös jossain määrin palokuntaan kuulumattomien luokse. Palokunnassa opitut taidot eivät ole hyödyllisiä vain siellä palokunnassa vaan siitä on hyötyä myös palokunnan ulkopuolella esimerkiksi erilaisissa työyhteisöissä, perheissä, kaveripiireissä ja juuri siellä missä nuori liikkuu. Nuori kuljettaa oppimaansa tietoa mukanaan ja vie sen sinne missä apua juuri silloin tarvitaan.

Aikuiset kokivat myös tärkeänä sen, että ilman nuoriso-osastoa ja palokunnan tarjoamaa harrastusmahdollisuutta ei välttämättä tulisi niin montaa uutta auttajaa alalle. Jos

nuoriso-osastoa ei olisi eikä sieltä tulisi miehistöön jäseniä, voi jossain vaiheessa miehistöstä loppua aktiiviset toimijat ja näin ollen alueen turvallisuus kärsiä. Savitaipaleen kunnan kohdalla tämä tarkoittaisi sitä, että apu tulisi Lappeenrannasta ja silloin hädän hetkellä, kun palokunta viimein on paikalle saapunut, voi tilanne olla jo todella paha tai menetetty.

Palokuntaharrastus nähtiin myös ennaltaehkäisevänä työnä, jossa nuoret saivat merkityksellisen harrastuksen. Näin ”nuoret eivät pyörineet kylillä ajelemassa rinkiä”, kuten haastateltavat totesivat, vaan olivat oppimassa jotain hyödyllistä. Haastateltavat kokivat palokuntaharrastuksen myös vähentävän nuorten haluja tehdä hölmöyksiä. Tiettyyn ryhmään kuuluessa tulee käyttäytyä sen mukaan ja näin myös palokunnan ulkopuolella nuoret oppivat käyttäytymään asiallisesti ja kuuntelemaan auktoriteetteja elämässään.

Nuoriso-osaston toiminta nähtiin myös hyvin vaikuttavana toimintana, jossa nuoret oppivat palokunta-aatteet ja tietävät kuinka paikalliset palokunnat toimivat ja tarvitsevat. Nämä nuoret ovat niitä tulevaisuuden päättäjiä, jotka voivat toimia kunnallisella tai valtakunnallisella tasolla ja saattavat tulevaisuudessa jopa päättää palokunnalle tulevasta määrärahoista. Eräs haastateltava koki tärkeänä sen, että jos edes osa päättäjistä olisi ollut joskus mukana palokunnan nuoriso-osastossa ja itse miehistössä, niin heillä olisi parempi ymmärrys ja tietämys alueiden tarpeista ja he osaisivat siten myös jakaa niitä määrärahoja pienemmille paikkakunnille eikä vain keskittäisi pääkaupunkiseudulle ja suurille paikkakunnille.

”...Ketkä tietävät palokunnan merkityksen ja toiminnan tällaisella seudulla, auttaa se paljon siinä, että jos me jotain tarvitaan me saadaan se paljon helpommalla.”

Nuoresta tulee tulevaisuuden päättäjä, jolla voi olla valta vaikuttaa palokuntien määrärahoihin, ja jos päättäjällä on palokuntatausta, hän voi paremmin ymmärtää palokunnan tarpeita ja auttaa pienissä kunnissa toimivia palokuntia. Nuoriso-osasto tukee nuorta kasvamaan aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka voisi tulevaisuudessa vaikuttaa esimerkiksi palokunnan määrärahoihin.

Nuorisotoiminta tukee nuorta kasvamaan osaksi yhteiskuntaa ja saa näin nuoret tuntemaan itsensä tärkeäksi ja hyödylliseksi. Nuorisotoiminta on myös elämyksellisyyttä, toiminnallisuutta ja ennen kaikkea se on yhteisöllisyyttä. Näitä samoja asioita on sosi-

aalipedagogisessa ajattelussa. Palokunta harrastuksena nähtiin opettavaisena ja hyvänä. Nuoret oppivat yhteiskunnallisia rajoja ja toimintamalleja eivätkä ole mukana yhteiskuntaa hajottavassa toiminnassa kuten rikollisuudessa. Palokunnan nuorisotoiminta tuo yhteiskuntaan lisää auttajia, jotka kokevat halua auttaa hädässä olevia.

8.4 Muihin tutkimuksiin vertaaminen

Palokunnan nuorisotyössä on tullut tarve uudistua ja uuden koulutusjärjestelmän käyttöön otto ja suunnittelu ovat edellyttäneet erilaisia tutkimuksia palokuntien nuorisosastoista. Kaisa Niirasen (2002) tutkimus palokuntien nuorisosastojen viikkoharjoituksista pohjusti tätä koulutusuudistushanketta, ja siinä tutkimuksessa ilmeni samoja asioita kuin tässä tutkimuksessani. Nuoret arvostavat palokunnassa oppimiaan taitoja ja kokivat kansalaistaitojen oppimisen, joihin alkusammutuskin kuuluu, tärkeäksi ja hyödylliseksi.

Elina Perälän (2003) tutkimuksessa palokuntaharrastus ei ole yksinään palokunnan jatkuvuuden tukemista vaan nuorisotoiminnalla nähtiin myös kasvatuksellinen näkökulma, jossa nuori oppii erilaisia taitoja ja vie ne sitten mukanaan muualle yhteiskuntaan. Nuoret nähtiin tulevaisuuden päättäjinä, jotka tietävät millaista työtä pelastajantoini tekee. Myös omassa tutkimuksessani haastateltavat nostivat esille sen, kuinka nuorista kasvaa tulevaisuuden päättäjiä, ja he voivat olla juuri niitä, jotka määrärahoista päättävät. Siksi olisikin hyvä, että nuoret tietäisivät, millaista työtä pelastusala on.

Tutkimuksessani sivuutettiin myös mahdollisia lopettamiseen liittyviä syitä ja ajatuksia. Jarkko Virta (2002) on tehnyt tutkimuksen palokuntaharrastuksen lopettamisen syistä ja siinä hän tuo esille sen, kuinka muut harrastukset kiinnostavat nuoria palokuntaa enemmän. Myös koulutuksen paikallaan pysyminen ja etenemisen hitaus olivat syitä lopettamiseen. Omassa tutkimuksessani nuoret myös kertoivat harkinneensa lopettamista tylsien harjoitusten takia. Nuoret myös kertoivat muiden harrastusten välillä vievän kiinnostuksen eikä silloin palokunta ole ollut niin tärkeä, vaikka harrastukseen on takaisin tultu.

Tutkimuksessani ilmenneet tarpeet, kouluttajien määrän lisääminen Savitaipaleen nuorisosastossa, tukevat Virran tutkimuksen tuloksia sillä, että jos palokunnassa ei pysytä tarjoamaan aktiivista ja mielenkiintoista tekemistä, jossa on mahdollisuus edetä,

niin nuorten mielenkiintaharrastusta kohtaan vähenee. Onkin siis tärkeää saada nuoriso-osaston harjoituksiin mukaan miehistön puolelta yhä enemmän ohjaajia, jotta pystyttäisiin tarjoamaan monipuolisempia harjoituksia ja oppeja.

9 POHDINTAA

Tulevaisuuden palokuntanuorisotoiminta on yhä suuremmassa määrin siirtynyt kansalaistaitojen oppimiseen sekä yhteiskunnan sisälle kasvamiseen. Vaikka suuntana nuorisotoiminnassa on kansalaistaidot ja yhteiskunnallisesti toimivien nuorten kasvattaminen, niin palokunnan sisällä palokunta-aate on silti edelleen voimakas. Yksittäisten henkilöiden haastatteluissa ilmeni tavoitteita kasvattaa yhteiskunnallisesti oikein toimivia nuoria, jotka hädän sattuessa pystyvät auttamaan ventovierasta ihmistä. Nuoret taas kokivat vahvana palokunta-aatteen, jossa nuorista tehdään miehistön jäseniä tulevaisuudessa. Tähän tietyllä tavoin vaikuttaa myös ajatus eteenpäin menemisestä ja itsensä kehittamisestä ylöspäin, joka suurimmalla osalla nuoriso-osaston nuorilla on. Pääsy miehistöön on yksi kasvamisen ja kehittymisen tavoite.

Opinnäytetyössä halusin löytää vastauksia palokunnan nuorisotoiminnan merkityksiin. Tutkimuksen tavoitteet täyttyivät osittain. Tutkimusmenetelmä oli toimiva. Ryhmähaastattelu oli toimiva nuorten kohdalla, sillä haastattelussa syntyi vastavuoroisuutta ja nuoret pystyivät täydentämään toistensa vastauksia ja muistamaan erilaisia uusia asioita. Ryhmä antoi myös tukea toisilleen, ja vaikeiden kysymysten edessä he yhdessä pystyivät miettimään vastauksia. Aikuisten yksilöhaastattelut olivat hyviä tuomaan erilaista yksilöllistä näkökulmaa tutkimukseen, jota ei olisi ehkä syntynyt ryhmässä. Teemahaastattelu antoi haastatteluihin enemmän vapautta ja näin syntyi mahdollisuus myös lisäkysymyksille ja luovalle keskustelulle.

Tutkimusaineisto olisi voinut olla laajempi, mutta laajempaan aineistoon eivät olisi resurssini riittäneet. Haastattelujen yhteydessä ilmeni myös kysymysten vaikeus. Haastateltavien oli vaikea ymmärtää tiettyjä kysymyksiä ja he kokivatkin osan kysymyksistä olevan samoja ja antoivat saman vastauksen. Tämä voi osittain vaikuttaa tutkimustuloksiin, joissa ei mielestäni ilmennyt paljoakaan uutta tietoa jo tiedossa oleviin asioihin. Kuitenkaan palokuntanuorisotoiminnan merkityksiä ei ole tutkittu nuorten tai palokunnan näkökulmasta, joten siihen tutkimukseni on vastannut ja löytänyt vastauksia, vaikka ne eivät eroa juurikaan aikaisempien tutkimusten tuloksista. Voidaankin

ajatella tutkimukseni tukevan muita aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja olevan hyvä lisä palokunnan nuorisotyötä tarkasteltaessa.

Tutkimuksessa ilmeni kuinka haastateltavat toivoivat enemmän osallistujia nuorten harjoituksiin miehistön puolelta. Lindroos, Peltonen ja Hassila (2002) toteavat, ettei harjoitusten järjestäminen saa jäädä vain nuoriso-osaston ohjaajien harteille sillä muuten näille henkilöille kasautuu kohtuuton työtaakka ja riskinä on loppuun palaminen (Lindroos, Peltonen & Hassila 2002, 200). Niin mukana olleet kouluttajat kuin nuoret apukouluttajat toivovatkin muilta palokunnan jäseniltä enemmän apua harjoitusten järjestämiseen, jotta saataisiin myös pidettyä vanhat että uudet nuoret mukana harrastuksessa. Harjoituksista saataisiin myös paljon monipuolisempia ja mielenkiintoisempia. Miehistön innostamiseen aktiiviseksi kouluttajaksi tulisikin Savitaipaleen palokunnassa kiinnittää huomiota.

Nuori tulee mukaan palokuntaan mielenkiinnosta. Paloautot ja mielikuvat tulta sammuttavista palomiehistä kiehtovat lapsia ja nuoria, he haluavat myös kokea näitä jännittäviä ja jopa pelottavia asioita. Vaikeiden asioiden ja virheiden kautta nuori löytää itsessään voimaa kasvaa ja kehittyä ja halu auttaa muita nousee esille. Palokuntanuorisotoiminnan tulisikin olla innostavaa ja kannustavaa, jossa rohkaistaan nuorta auttamaan muita yhteisönsä jäseniä ja tukemaan nuoren kasvua itseensä luottavaksi aikuiseksi.

Palokunta harrastuksena tukee positiivista kasvua ja yhteisöllisyyttä. Palokunnassa nuori saa positiivisia kokemuksia sekä luo sosiaalisia kontakteja. Palokunnannuorisotoiminta opettaa myös nuorta kunnioittamaan ympäristöään ja puoli militaristisena organisaationa myös korkeammalla hierarkiassa olevia henkilöitä. Tämä vahva hierarkkinen ja johtajuuspainotteinen toiminta kuitenkin riitelee hieman sosiaalipedagogisen ajattelun ja innostamisen kanssa, missä pyritään vuorovaikutukseen ja aloitteellisuuteen ja osallistumiseen. Vahva johtajuus voi kumota ja tukahduttaa aloitteellisuutta ja vuorovaikutusta.

Sosiaalipedagogiikka mahdollistaisi nuoriso-osaston toiminnassa monipuolisempaa lähestymistapaa, jolla voidaan saada toimintaan enemmän sisältöä. Olisiko syytä harkita sosiaalipedagogisen toiminnan ja ajattelun mukaan ottamista myös palokuntanuorisotoimintaan? Jos kouluttajilla olisi sosiaalipedagoginen pohja työskennellä nuorten kanssa, voisiko toiminta olla entistä innostavampaa ja mukaansatempaavampaa. Lop-

pujen lopuksi nuorisotoiminta ei tulisi olla vain tulen sammuttamista vaan sen tulee tarjota nuorelle aktiivista toimintaa turvallisessa yhteisössä, jossa on mahdollisuus elämyksiin ja osallistumiseen. Näillä on merkitystä nuorelle ja sen kautta myös palokunta voi jatkaa toimintaansa entistä monipuolisempana ja hyödyntää näitä taitoja ryhmänä auttaessaan apua tarvitsevia.

Tämä opinnäytetyöprosessi on ollut haastava ja opettavainen. Koko prosessi on myös ollut hyvin työläs. Tietämykseni tällaisen tutkimuksen suorittamisesta on ollut vähäistä enkä ollut aikaisemmin haastatellut ketään. Haastattelurungon laatimisen koin hankalaksi, koska halusin saada kysymyksistä helposti ymmärrettäviä.

Haastattelu rungon pohjustamisessa auttoi teorian kerääminen. Tiedonhankintakykyini ovat kehittyneet tämän prosessin aikana, sillä opinnäytetyöhön tuli etsiä ajankohtaisia ja asianmukaisia lähteitä. Olenkin pyrkinyt käyttämään pääosin 2000-luvulla ilmestyneitä lähteitä.

Tämän prosessin aikana voisin sanoa kasvaneeni ihmisenä sekä tutkijana. Olen saanut paljon uutta tietoa tutkimusten suorittamisesta sekä sen vaatimasta työstä. Olen myös saanut mahdollisuuden tarkastella palokunnassani tekemää työtä toisenlaisilla ”laseilla” ja saanut sitä kautta ajatusta ja intoa muutamaankin myös omaa toimintamalliani ja katsomaan palokunnan tulevaisuuteen eri tavalla. Tämä prosessi ei olisi onnistunut ilman ympärillä olevia tukea antavia ihmisiä sekä yhteistyötahoja palokunnan ja koulun puolelta.

10 JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSIA

Palokunnan nuorisotyöstä ja toiminnasta ei ole montaa tutkimusta ennestään tehty, mutta 2000-luvulla on selkeästi alettu kiinnostumaan aiheesta ja tutkimuksiakin on tehty. On tärkeää, että jatkossa tutkimuksia tehtäisiin. Näin palokunnan nuorisotyö ja toiminta tulisi ihmisten tietoisuuteen entistä enemmän. Palokunta ei ole pelkästään tulen sammuttamista vaan myös ennaltaehkäisyä sekä mahdollisuus päästä kasvamaan ihmisenä.

Palokuntanuorisotyön kurssi uudistus ja sen käyttöön otto on tuonut uusia haasteita palokunnan nuorisosisästäjille sekä palokunnan nuorisotyölle. Tutkimuksia on tehty siitä, onko tarvetta uudistaa kursseja ja koulutussisältöjä, ja nyt kun on koettu

tälle tarvetta ja uudistukset on otettu käyttöön, näkisin tärkeänä tutkia, miten palokunnat ovat vastaanottaneet nämä uudistukset ja kuinka nuoret ovat kokeneet uudet kurssisällöt. Tutkimusta voisi myös tehdä kouluttajien ja ohjaajien näkökulmasta, miten he näkevät uudistukset.

Myös palokunnan nuorisotoiminnan merkitystä voisi lähteä tutkimaan laajemmaltakin alueelta kuin vain yhden palokunnan näkemyksestä. Nuorten ajatuksia harrastuksesta olisi hyvä kuulla ja päivittää, jotta koulutusta ja harjoitusten sisältöä voitaisiin jatkuvasti kehittää.

Itseäni kiinnostaisi tietää, kuinka vähemmistöt ja erityistarpeita vaativat nuoret on huomioitu mahdollisesti eri palokunnissa. Koen tämän tärkeäksi, koska omasta kokemuksesta olen kohdannut erityistarpeita vaativia nuoria harrastuksen parissa. Palokunta on vaativa harrastus, mutta mikään ei saisi olla nuorelle esteenä päästä kokeilemaan ja olemaan mukana harrastuksessa, vaikka ammattina palomies ei hänelle olisi mahdollinen erityistarpeidensa takia.

LÄHTEET

- Aalto, P., Hjelt, S., Koivunen, P., Kujala, I. & Mallius, A. 2008. Palokuntayhdistys toimii. Ensimmäinen painos. Suomen sopimuspalokuntien liitto ry.
- Cantel, M. (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Allianssi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Dahlström, P., Partanen, A. & Virtanen, T. 2002. Järjestöoppi. Teoksessa Hassila, J. (toim.) 2002 Kipinä – palokuntanuorisotyöntekijän käsikirja. 2., uusittu painos. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Helsinki.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Hassila, J., Koivula, E. & Virtanen, T. 2002. Koulutuksen järjestelyt. Teoksessa Hassila, J. (toim.) 2002 Kipinä – palokuntanuorisotyöntekijän käsikirja. Toinen, uusittu painos. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6., uudistettu painos. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Horelli, I. 2009. Palokuntanuorten koulutus ja kouluttaminen. Suomen pelastusalan keskusjärjestön kotisivut. Saatavissa: http://www.spek.fi/Suomeksi/Palokuntatoiminta/Palokuntanuoret/Koulutus_ja_kouluttaminen.iw3 [Viitattu: 11.5.200].
- Hämäläinen, J. 2004. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion Yliopisto. Kuopio: Kopiojyvä Kuopio.
- Hämäläinen, J. 2001. Paul Natorp – sosiaalipedagogiikan teorian jättiläinen. Teoksessa Huhmarniemi, R., Skinnari, S. & Tähtinen, J. (toim.) 2001. Platonista transmodernismiin – juonteita ihmisyyteen, ihmiseksi kasvamiseen, oppimiseen, kasvatukseen ja opetukseen. Suomen kasvatustieteellinen Seura. Turku: Painosalama Oy.
- Hämäläinen, J. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Juva. WSOY

Hämäläinen, J. 1998. Seikkailu- ja elämyspedagoginen orientaatio sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) 1998. Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena Kustannus oy.

Ihanainen, P. 1995. Minun sosiaalipedagogiikkani. Teoksessa Perheentupa, A-V. 1995. Ihminen, tunteet ja yhteisön elämä. Sosiaalipedagogisia näkökulmia. Helsinki.

Kempainen, P. 1999. Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki.

Koste, A. (toim.) 2008. Nuorista Suomessa 2008–2009. Tutkimuskooste. Suomen Nuorisoyhteistyö - Alliansi ry. Saatavissa:

http://www.alli.fi/sivu.php?artikkeli_id=1675 [Viitattu 25.3.2009].

Kurki, L. 2009. Sosiokulttuurinen innostaminen. Artikkelit 20.1.2009. Saatavissa:

<http://www.prohumanum.fi/artikkelit/index.html> 20.1.09Sosiokulttuurinen innostaminen [Viitattu 20.1.2009].

Kurki, L. 2001a. Jesuiittojen sosiaalinen pedagogiikka. Teoksessa Huhmarniemi, R., Skinnari, S. & Tähtinen, J. (toim.) 2001. Platonista transmodernismiin – Juonteita ihmisyhteyden, ihmiseksi kasvamiseen, oppimiseen, kasvatukseen ja opetukseen. Suomen Kasvatustieteellinen Seura. Turku: Painosalama Oy.

Kurki, L. 2001b. Kasvaminen palvelutehtävään. Sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kurki, L. (toim.) & Nivala, E. (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press.

Köykkä, A. 2005. Rakkaus, Jumala ja kuolema –ehdotus nuorisotyön teologiaksi. Teoksessa Paananen, T. & Tuominen, H. (toim.) 2005. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Köykkä, A. 2005. Raamattu ja nuorisotyö. Teoksessa Paananen, T. & Tuominen, H. (toim.) 2005. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki : Kirjapaja.

Laaksonen, T. 2002. Nuorten kasvattaminen. Teoksessa Hassila, J. (toim.) 2002 Kipinä – palokuntanuorisotyöntekijän käsikirja. 2., uusittu painos. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

Lahtinen P. 2003. Ihminen on tärkein instrumentti. Työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Suomen mielenterveysseura. Vantaa.

Lindroos, Y., Peltonen, E. & Hassila, J. 2002. Viikkoharjoitusten järjestäminen. Teoksessa Hassila, J. (toim.) 2002 Kipinä – palokuntanuorisotyöntekijän käsikirja. 2., uusittu painos. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Linnossuo, O. 2004. Sosiaalisen ja toiminnallisen nuorisotyön tarkastelua. Teoksessa Linnossuo, O. (toim.) 2004. Sosiaalisen nuorisotyön toimintamalleja. Turun ammattikorkeakoulu.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. PS-kustannus. OTAVA

Niiranen, K. 2002. Palokunnan nuorisotoiminta nyt ja tulevaisuudessa – sosiaalipedagoginen näkökulma palokuntanuorisotyöhön. Opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Nieminen, J. 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Lasten Keskus. Helsinki

Nieminen, J. 2007. Puuttuva lenkki – nuorisokasvatuksen tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehyksenä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M.(toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Tampere.

Nuorisotyölaki 1995/235

Palokuntanuori pärjää aina! Kohti auttajan henkilökuva, 2004. Palokuntanuorten koulutus uudistustyöryhmän loppuraportti. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Pelastuslaki 13.6.2003/468

Peltonen, E. & Virtanen, T. 2002. Palokuntanuorisotyö. Teoksessa Hassila, J. (toim.) 2002 Kipinä – palokuntanuorisotyöntekijän käsikirja. Toinen, uusittu painos. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Perälä, E. 2003. ”Vaikka ois kouluhommia ja kokeita tiedossa, tää on se asia, josta en tingi” Puolivakinaisen ja vapaaehtoisten palokuntien nuorisotoiminta ja sen kehittäminen Kalajoella, Oulaisissa ja Ylivieskassa. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Pruuki, H. (toim.) 2009. Usko, Toivo, Lempi – materiaali nuorisotyöhön. Nuorten keskus ry. Helsinki: LK-kirjat.

Ruotsalainen, L. 2004. Yksilöllistytävä nuorisotyö? Nuorisotyö lehti 8/2004, s. 6

Ruuskanen, K. 2005. Turvallinen etäisyys. Teoksessa Paananen, T. & Tuominen, H. (toim.) 2005. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Savitaipaleen palokunnan nuoriso-osaston toimintakertomus 2001.

Savitaipaleen palokunnan nuoriso-osaston toimintakertomus 2009.

Palokuntanuorten koulutuskäyttö. Suomen pelastusalan keskusjärjestön kotisivut. Saatavissa: <http://www.spek.fi/includes/loader.aspx?id=82085cc3-3fa4-4bef-ae23-0dd1090c1258> [Viitattu: 11.5.2009].

Suominen, P. 2002. Arvon mekin ansaitsemme. Tutkimus vapaaehtoispalokuntien yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja merkittävydestä. Tampereen yliopisto. Poliittikan tutkimuksen laitos. Cityoffset Oy. Tampere.

Tervala, V. 2009. Palokuntanuoret. Suomen Pelastusalan keskusjärjestön kotisivut. Saatavissa: <http://www.spek.fi/Suomeksi/Palokuntatoiminta/Palokuntanuoret.iw3> [Viitattu 7.10.2009].

Tervala, V. 2008. Palokuntanuorisotyön historia. Suomen pelastusalan keskusjärjestön kotisivut. Saatavissa: www.spek.fi/Suomeksi/Palokuntatoiminta/Palokuntanuoret/Palokuntanuorisotyön_historiaa.iw3 [Viitattu 11.5.2009].

Tervala, V. 2008. Palokuntanuorisotyön tarkoitus. Suomen pelastusalan keskusjärjestön kotisivut. Saatavissa: http://www.spek.fi/Suomeksi/Palokuntatoiminta/Palokuntanuoret/Nuorisotyön_tarkoitus_ja_tavoitteet.iw3 [Viitattu 11.5.2009].

Tervala, V. 2008. Palokuntanuorisotyön organisaatio. Suomen pelastusalan keskusjärjestön kotisivut. Saatavissa: http://www.spek.fi/Suomeksi/Palokuntatoiminta/Palokuntanuoret/Palokuntanuorisotyön_organisaatio.iw3 [Viitattu 11.5.2009].

Tuominen, H. 2005. Elän ja hengitän – nuoren spiritualiteetti. Teoksessa Paananen, T. & Tuominen, H. (toim.) 2005. Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Viiru, E. Henkilökohtainen tiedonanto 28.9.2009.

Viitanen, R. 2007. Nuorisojärjestöt ja niiden muutos 2000-luvun Suomessa. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki

Virta, J. 2002. Miksi kipinä sammuu? – Palokuntaharrastuksen lopettamiseen johtavat syyt nuoren kohdalla. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Yeung, A. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Sosiaali ja terveystieteiden yhdistys YTY ry. Helsinki

Aikuisten haastattelurunko

- Haastateltavan taustatiedot (sukupuoli, ikä)
- Kuinka kauan olet ollut palokunnassa?
- Kauanko kouluttajana nuoriso-osastossa?
- Kauanko muissa tehtävissä?
 - Asema palokunnassa?
 - Mitkä ovat mielestäsi niitä asioita, jotka nuoren tulisi omaksua palokunta harrastuksessa mukana ollessaan?
 - Mikä merkitys näillä harrastavilla nuorilla on palokunnan toiminnalle?
 - Vastaako toimintaan panostettu työ / uhraukset toiminnasta saatua hyötyä?
- Miten?
- Miten eivät?

- Miten kehittäisit nykyistä toimintaa?
- Miten nuorisotoiminta vastaa eri osa-alueilla
 - nuorten tarpeisiin
 - palokunnan tarpeisiin
 - Savitaipaleen kunnan tarpeisiin
 - yhteiskunnan tarpeisiin?

- Mikä merkitys palokunnan nuorisotoiminnalla on
 - nuorelle
 - palokunnalle
 - Savitaipaleen kunnalle
 - yhteiskunnalle?

Nuorten haastattelurunko

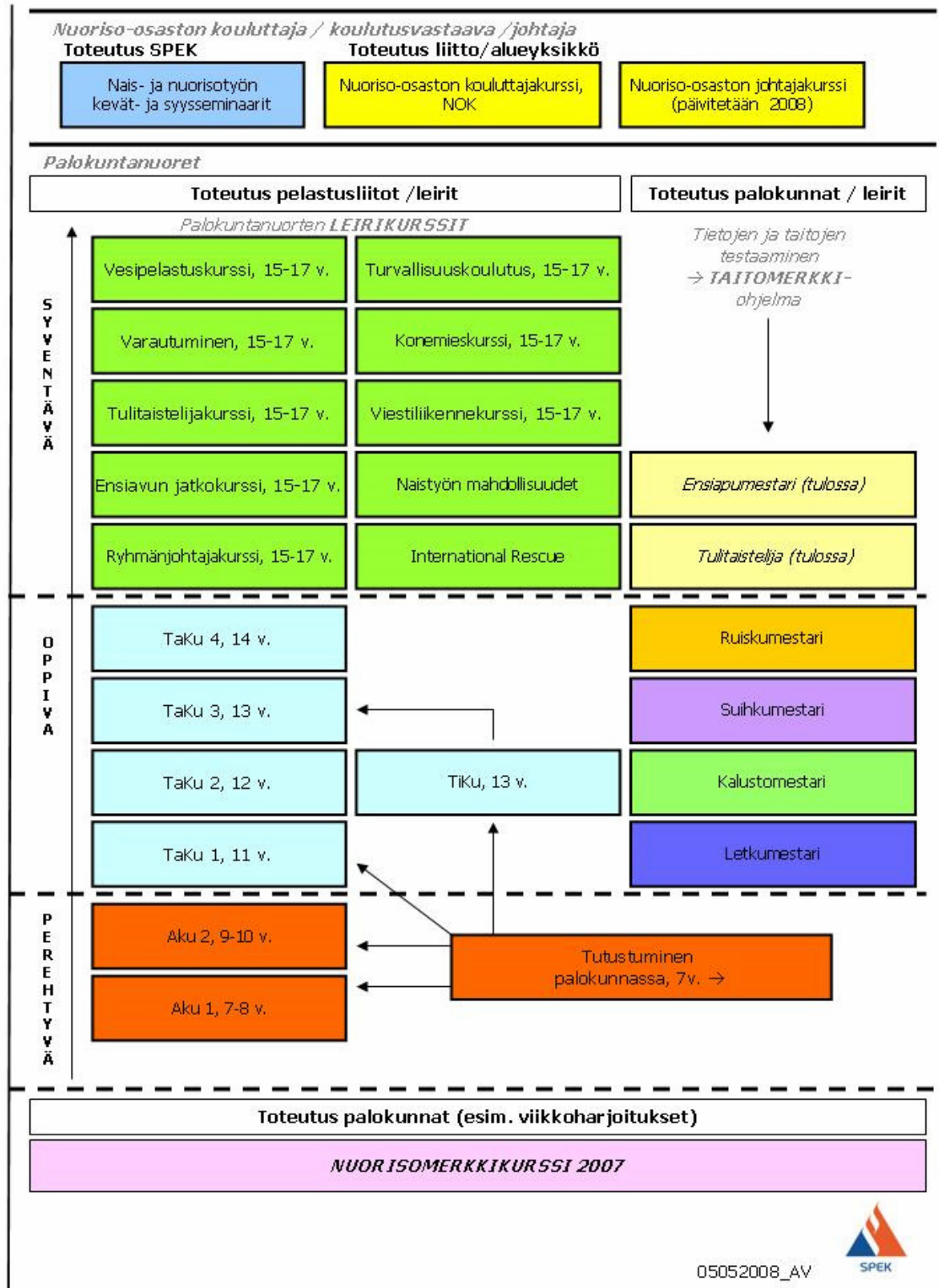
- Haastateltavan perustiedot (Sukupuoli, ikä)
- Kuinka kauan olet ollut palokunnassa?
- Oppimis – teema
 - Millaisia oppimiasi taitoja ja tietoja pidät tärkeinä?
 - Miten oppimasi näkyy muussa elämässäsi?
 - Puhutko ystäväiesi ja muiden ihmisten kanssa harrastuksestasi ja siellä opituista asioista?
 - Miten muut ihmiset ovat suhtautuneet kertomaasi tietoon?
 - Mitä ajattelet siitä, että jotkut nuoret osaavat näitä taitoja?
 - Mitä mielestäsi näiden taitojen osaaminen merkitsee tässä yhteiskunnassa?
 - Miten palokunta harrastus on vastannut tarpeisiisi?
- Osallisuuden kokeminen – teema
 - Mikä sai sinut alun perin liittymään palokunnan nuoriso-osastoon mukaan?
 - Mikä toiminnassa on sellaista, joka edelleen kiinnostaa sinua?
 - Onko jotakin sellaista, mikä saa sinut harkitsemaan lopettamista? Mitä?
- Hyödylliseksi kokemisen – teema
 - Minkälaiset tilanteet tai asiat ovat sellaisia, että voit tuntea olevasi tärkeä tai hyödyllinen?
 - Mikä mielestäsi tekee nuorisotoiminnasta tärkeää / hyödyllistä
 - sinulle
 - palokunnalle
 - Savitaipaleen kunnalle
 - yhteiskunnalle?
 - Mitkä asiat koet vähemmän kiinnostavina / hankalina / tylsinä?
 - Onko mitään turhaa?

- Millaisia kokemuksia sinulla on omasta asemastasi nuoriso-osaston ryhmässä?

- Onnistuminen – subjektius – teema
 - Millaisia onnistumisen kokemuksia olet saanut harrastuksesta?
 - Muistatko tilanteita, joissa olet tuntenut olevasi epävarma?
 - Miten selvisit tilanteesta / tilanteista?
 - Mitä ajattelet näistä kokemuksista?

- Merkitys – teema
 - Kerro, mikä merkitys palokuntanuorisotoiminnalla on sinun mielestäsi
 - sinulle itsellesi
 - palokunnalle
 - Savitaipaleen kunnalle
 - yhteiskunnalle?
 - Mitä haluaisit olevan toisin?

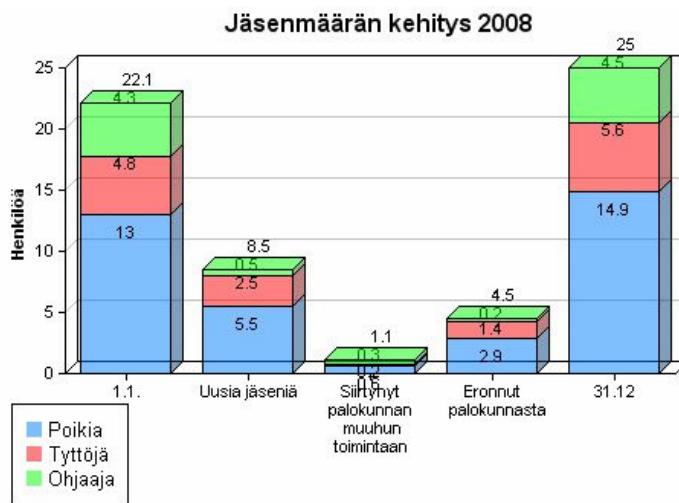
Vapaaehtoisen palokuntanuorisotyön koulutusjärjestelmä

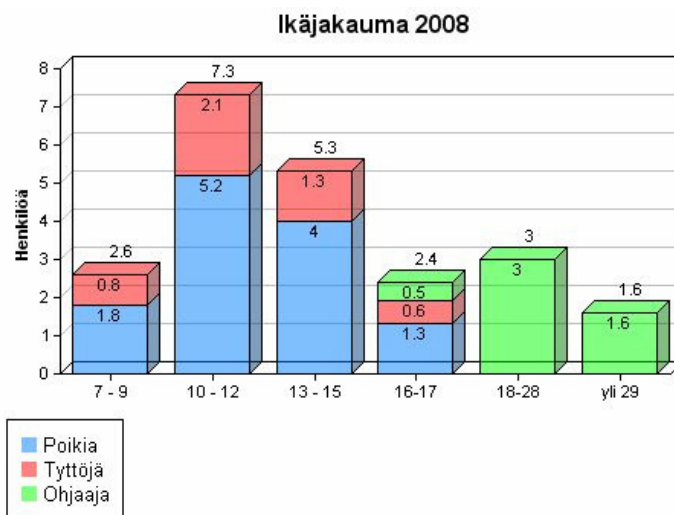
05052008_AV

KUVIO 1. Palokuntanuorisotyön kurssijärjestelmä. (SPEK 2008)

KUVIO 2. Koko Suomen palokuntanuorten jäsenmäärän kehitys vuodelta 2008. (SPEK, Haka-rekisteri 2009)

KUVIO 3. Koko Suomen palokuntanuorten ikäjakama vuonna 2008 (SPEK, Haka-rekisteri 2009)

OPISKELIJAN/OPISKELIJOIDEN TIEDOT

Opiskelijan nimi <i>Kontunen Raija</i>		Opiskelijannumero <i>0501367</i>
Osoite [REDACTED]		Puhelinnumero [REDACTED]
Koulutusohjelma ja toimipiste <i>Sosiologi AMK, Keussankoski</i>	Suuntautumisvaihtoehto <i>Kasvatus- ja perhetyö</i>	
Opiskelijan nimi		Opiskelijannumero
Osoite		Puhelinnumero
Koulutusohjelma ja toimipiste	Suuntautumisvaihtoehto	

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja <i>Etelä-Kaajalan pelastuslaitos</i>	
Osoite	Puhelinnumero
Yrityksen/yhteisön yhteyshenkilö	
☐ Opinnäytetyöstä maksetaan opiskelijalle/opiskelijoille tai ammattikorkeakoululle korvaus ☐ Opinnäytetyöllä on yrityksen puolelta ohjaaja ☐ Yritys sitoutuu käyttämään opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan	
Ks. kääntöpuoli	

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe <i>Palokuntanuorisotoiminnan merkitys</i>
Tehtäväkuvaus
Opinnäytetyön aloitus:
Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle:

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava(t) opettaja(t) <i>Paulette Etelävuori, Merja Hautalainen</i>
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t)

ALLEKIRJOITUKSET

Paikka ja aika		
Toimeksiantajan edustaja <i>[Signature]</i>	Opiskelija(t) <i>Raija Kal</i>	Ohjaava opettaja <i>Paulette Etelävuori</i>

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opintotoimistoon rekisteröintiä varten. Moraalinen tekijänoikeus säilyy opinnäytetyön tekijällä. rek.merk.